

SEITSEMÄS MARRASKUUTA

Tuottajan rooli lyhytelokuvan esituotannossa

Arto Mäkelä

Opinnäytetyö
Toukokuu 2009
Viestinnän koulutusohjelma
Käsikirjoittamisen ja kuvallisen ilmaisun
suuntautumisvaihtoehto
Pirkanmaan ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Pirkanmaan ammattikorkeakoulu
PIRAMK, Virrat
Viestinnän koulutusohjelma
Käsikirjoittamisen ja kuvallisen ilmaisun suuntautumisvaihtoehto

MÄKELÄ, ARTO:

"Seitsemäs marraskuuta" – Tuottajan rooli lyhytelokuvan esituotannossa.

Opinnäytetyö 57 s., liitteet 7 s.
Toukokuu 2009

Opinnäytetyöni käsittelee tuottajan roolia lyhytelokuvan esituotannossa. Tavoitteenani on selvittää tuottajalta vaadittavia ominaisuuksia ja esituotantoon liittyviin ongelmiin sopivia ratkaisumalleja. Mitkä seikat vaikuttavat tuotannon onnistumiseen? Pohdin esituotannossa tehtävien taloudellisten, henkisten ja ajankäytöllisten ratkaisujen vaikutusta myöhempään tuotantoprosessiin. Raportissani perehdyn tarkemmin tuottajan rooliin lyhytelokuvan "Seitsemäs marraskuuta" esituotannossa.

Tarkastelen tuottajan tärkeimpiä työtehtäviä refleктоimalla omia kokemuksiani sekä alan kirjallisuuden perusteella. Perehdyn tuottajan vastuuseen ja tarvittaviin työkaluihin projektien läpiviemiseksi. Tuottajan työvaiheisiin esituotannossa kuuluvat budjetin laadinta, aikataulun suunnittelu, rahoituksen hakeminen, työryhmän johtaminen ja sopimusasioiden järjestäminen.

Tuottajana haluan pitää projektin langat käsissäni koko ajan. Tämä vaatii niin taitoa työskennellä ihmisten kanssa kuin tarkkaa suunnittelua ja rahavirtojen hallintaa. Ennen tuotannon käynnistämistä on tiedettävä perusteet niin projektinhallinnasta kuin rahoituksen hankkimisesta.

Opinnäytetyöni tarkoitus on kertoa aloitteleville tuottajille millä tavoin suurta työmäärää kannattaisi lähestyä ja miten suurimmat ongelmat ratkaistaan. Kuinka rahoitus hoidetaan? Miten kaikki tämä saadaan vietyä läpi aikataulussa? Tämä työ ei pysty aiheen laajuudesta johtuen vastaamaan tyhjentävästi kaikkiin kysymyksiin. Joitakin suuntaviivoja se kuitenkin antaa niistä erityispiirteistä joita lyhytelokuvan tuottajan täytyy ottaa huomioon. Huolellinen suunnittelu ja ongelmaan paneutuminen auttavat aloittelevaa tuottajaa kuljettamaan projektin loppuun asti.

ABSTRACT

Pirkanmaa University of Applied Sciences
PIRAMK, Virrat
Degree Programme in Media
Rich Media / Scriptwriting and Visual Expression

MÄKELÄ ARTO:

"Seitsemäs marraskuuta" – The Producer's Role in the Preproduction of a Short Movie

Bachelor's thesis 57 pages.

May 2009

This thesis deals with the producer's role in the preproduction of a short movie. My main goal is to find out what characteristics are required to be a good producer and what are the solution models for handling problems related to preproduction. What factors do strongly affect the success of production? I reflect on the impact of the economical, psychological and time management decisions made in preproduction on the later production process. In my thesis I discuss the details of the producer's role from the point of view of the preproduction in the short movie "Seitsemäs marraskuuta".

I focus on the producer's most important duties by reflecting my own experiences and knowledge and looking closely into the literature in the field. I also study the producer's responsibilities and all the tools that are needed to get a project done. Making the budget and the schedule, funding, heading the production team and attending to legal matters are all duties involved in preproduction.

The producer wants to have everything in control at all times. This requires skills in managing people, detailed planning and controlling the money flow. You must know the basics of project management as well as of funding before starting the production.

This thesis aims at advising a producer how to handle a huge workload and how to solve the biggest problems in preproduction. How are the financial difficulties dealt with and everything finished on schedule? This thesis falls short in giving complete answers to all questions because of the complexity of the subject. However, it gives at least some guidelines to the special features that a short movie producer has to take into account. Careful planning and forthright tackling of the problems help a new producer to finish a production.

Keywords: preproduction, producer, short movie, planning.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 ”SEITSEMÄS MARRASKUUTA” – lyhytelokuvan tuotanto.....	7
3 TUOTTAJA	8
3.1 Tuottaja kaiken keskellä.....	9
3.2 Erilaisia tuottajia	10
4 TUOTANTOPROSESSIN VAIHEET	12
4.1 Idea	13
4.2 Suunnitelma	14
4.3 Kuvaukset	15
4.4 Jälkityöt	15
4.5 Markkinointi ja levitys	16
5 TUOTTAJAN ROOLI ESITUOTANNOSSA.....	18
5.1 Tuotannon käynnistäminen ja tavoitteiden asettaminen.....	19
5.2 Budjetin laadinta.....	20
5.3 Aikataulun suunnittelu ja kuvauspaikkojen valinta.....	23
5.4 Rahoitusvaihtoehdot	26
5.5 Työryhmän valinta ja sen johtaminen	27
5.6 Sopimus-, lupa- ja tekijänoikeusasiat	31
6 ESITUOTANNON SUURIMMAT HAASTEET	35
6.1 Projektinhallinta.....	35
6.2 Budjetin pitäminen kasassa	36
6.3 Miten pidän kiinni aikataulusta?	39
6.4 Yhteistyökumppanien hankinta	41
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	47
LÄHTEET	49
LIITTEET.....	51

1 JOHDANTO

Tämä työ käsittelee lyhytelokuvan esituotantovaihetta tuottajan näkökulmasta. Tavoitteenani on selvittää aloittelevalle videoalan tuottajalle millaisia seikkoja täytyy ottaa huomioon videotuotannon esituotantovaiheessa ja miten esiin nousevat ongelmat voidaan ratkaista. Tarkoitukseni on hahmottaa esituotannon kokonaisuutta sekä siihen sisältyvien prosessien toteutusta ja ratkaisujen vaikutusta tuotannon onnistumiseen. Tutkin aihetta refleктоimalla omia kokemuksiani tuottamistani av-tuotannoista sekä alan kirjallisuuden perusteella.

Raportissani paneudun tarkemmin tuottajan rooliin esituotantoprosessissa lyhytelokuvan ”Seitsemäs marraskuuta” avulla. Vaikka toimin lyhytelokuvassa monissa eri rooleissa, keskityn työssäni puhtaasti tuotannollisiin asioihin ottamatta kantaa elokuvan taiteelliseen toteutukseen. Koska opinnäytetyöni on suunnattu aloitteleville tuottajilla ja esimerkiksi budjettia laadittaessa pitää ottaa huomioon myös esituotannon jälkeiset tuotantovaiheet, tunnen mielekkääksi kertoa lyhyesti koko tuotantoprosessin vaiheet.

Tuottaja on operatiivinen johtaja, vastuunkantaja, ideoija, varasuunnitelman keksijä, hengennostaja, neuvottelija, ja realisti. Tuottajan tehtäviin kuuluu palkata tuotantohenkilöstö, valvoa tuotantoa, järjestää rahoitus, laatia budjetti ja aikataulu, hoitaa sopimusasiat ja järjestää mahdollisesti myös levitys. Haluan opinnäytetyössäni kertoa mitä kaikkea tulee huomioida ja mitä toimenpiteitä vaaditaan tämän suuren vastuun kantamisessa.

Tuotanto on projekti eli tarkkaan suunniteltu, budjetoitu ja aikataulutettu ainutkertainen hanke tietyn päämäärän saavuttamiseksi. Projektin tavoin se sisältää usein monimutkaisia ja vaikeasti ennakoitavia ongelmia tai erityistä luovuutta ja erikoisosaamista vaativia tehtäviä. Tuotanto on johtajansa ja tekijöidensä näköinen. Ajatus opinnäytetyönäni toteutettavasta projektista lähti Henrik Tuomisen aloitteesta. Hän kysyi haluaisinko lähteä tuottamaan hänen käsikirjoitustaan. Tutkittuani aihetta ja tarkasteltuani käsikirjoituksen toteutettavuutta, näin opinnäytetyön arvoisen haasteen osuneen kohdalleni.

Käytin lähteinä Internetiä, kirjoja, opinnäytetöitä, omia kokemuksiani ja erilaista tutkimusaineistoa. Faktojen luotettavuuden olen varmistanut vertailemalla eri aineistoja keskenään. Kirjallisuuslähteiden löytäminen oli haasteellista, mutta työ kannatti.

2 "SEITSEMÄS MARRASKUUTA" – lyhytelokuvan tuotanto

"Seitsemäs marraskuuta" – lyhytelokuva sai alkunsa Jokelan koulukeskuksessa tapahtuneesta aseellisesta hyökkäyksestä. Koulun oppilas Pekka-Eric Auvinen ampui koulun sisätiloissa käsiaseella useita henkilöitä kohti. Lyhytelokuva kertoo kuvitteellisen version tämän päivän tapahtumista.

Idea syntyi Henrik Tuomisen lähestyttyä minua lyhyellä hahmotelmalla tarinasta, joka alkaa miehestä pesemässä kasvojaan vessassa ja katsomassa itseään totisena peilistä. Tarinan työnimi oli jo silloin "Seitsemäs marraskuuta". Koska tapahtumasta oli silloin kulunut vain muutamia viikkoja, tarina oli vielä vahvasti muistissa.

Tutkin aihetta tarkoin ennen päätöstä lähteä tuottamaan projektia. Olisiko minulla tarpeeksi motivaatiota lähteä mukaan? Entä sujuisiko yhteistyö käsikirjoittajan kanssa ja miten yhteistyökumppanit ja sponsorit suhtautuisivat näin vaikeaan aiheeseen? Henrikin hahmotelma oli melko suoraviivainen. Olisiko tarina kuitenkin tarpeeksi vahva kantamaan itsensä ilman monimutkaisia juonikuvioita ja näin pitämään katsojan mielenkiinnon?

Ymmärsin jo tuotannon alkumetreillä aiheen heikot kaupalliset mahdollisuudet. Punnitsin tätä asia mielessäni pitkään ja tulin siihen tulokseen että tulevaisuudessa en todennäköisesti pääsisi toteuttamaan yhtä arkaan aiheeseen pureutuvaa projektia. Lisäksi rahoituksen järjestäminen näin herkkään aiheeseen oli haaste jonka halusin kohdata. Selvitimme yhteistyössä projektiin sisällytettävät tavoitteet, riskit ja työt. Keskustelimme elokuvan tyylistä ja toteutuksesta pitkään ennen lopullista päätöstäni lähteä mukaan. Päädyimme lopulta yhteisymmärrykseen ja aloitimme käsikirjoituksen työstön ja esituotannon.

3 TUOTTAJA

Tuottaja on todella laaja termi. Se kattaa hyvin erilaisia ihmisiä ja tehtäviä.

Tuottaja-nimikkeellä työskenteleviä ihmisiä löytyy nykyään kulttuurilaitoksista ja elokuvatuotantoyhtiöistä matkatoimistoihin, levy-yhtiöihin ja mainostoimistoihin, eikä missään näistä paikoista tuottajan työnkuva ole samanlainen. Jo pelkästään tuotantoyhtiön koko vaikuttaa siihen, mikä kaikki kuuluu tuottajan tehtäviin. Karkeasti voidaan kuitenkin sanoa, että tuottaja on periaatteessa tuotannon ylin päättävä henkilö. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008, ammattinetti)

Opinnäytetyössäni viitataan tuottajalla elokuva-, tv- ja videotuottajaan. Elokuvatuotannon alkuaikoihin verrattuna tuottajan vastuualue on laajentunut projektin valvomisesta, aina taiteelliseen vastuuseen asti (Harmon 1988, 1). Esituotantovaiheessa tuottaja järjestää rahoituksen, laatii aikataulun, hoitaa sopimusasioita ja palkkaa tuotantohenkilöstön. Tämän lisäksi tuottajan tehtäviin kuuluu valvoa tuotantoprosessia ja osallistua mahdollisesti levitykseen ja markkinointiin.

Tuottaja on projektipäällikkö, joka osaa jo ennakkoon varautua ongelmiin ja valmistautua ratkaisemaan ne. Hän on avoin muun tuotantoryhmän ehdotuksille, mutta tuottajan täytyy olla aktiivisempi osapuoli, sillä muut eivät välttämättä tee aloitteita. Varsinkin budjetista ja aikataulusta puhuttaessa tuottajalla on vastuu suunnitelmien pitämisestä ja tuotannon valmistumisesta ajallaan. Tuottaja seuraa mediaa ja on tietoinen nykyisistä trendeistä, sillä hän on aina ajan hermolla ja tietää mistä puhutaan. Tämä on tärkeää suunniteltaessa ja ideoidessa uusi tuotantoja. Tuottajalla tulee olla hyvät liiketoimintavaistot ja luova mieli. Tämän lisäksi sosiaaliset taidot ovat vähintään yhtä tärkeitä.

On tuottajan asia määritellä, onko hanke valmis tuotantoon, pitääkö sitä vielä kehitellä ja jos niin miten; tuodaanko mukaan uusia kirjoittajia, dramaturgeja tai jotain muuta. Tuottaja määrittelee tuotannon koon, markkina-alueen, sen rahoitusmahdollisuudet, mihin hanketta tarjotaan, onko se tv-tuotanto, teatterilevitystuotanto vai jotain muuta.

Ilman tuottajaa ei ole tuotantoa. Tuottaja käynnistää ja päättää tuotannon, vaikka kaikki tuotannot eivät käynnistyäkään tuottajan ideasta. Hän valvoo tuotannon jokaista vaihetta ja on vastuussa sen etenemistä. (Kellison, 2006, 4.) Tuottajalla voi tuotantovaiheesta riippuen olla myös avustavia tuottajia ja pienissä tuotannoissa, kuten ”Seitsemäs Marraskuuta”, tuottaja on usein myös tuotantopäällikkö.

Tuottaja pitää huolen siitä, että hankittu rahoitus riittää ja että käytettävissä olevilla resursseilla saadaan aikaan paras mahdollinen lopputulos. Mikäli lopputulokseen pääseminen vaatii taloudellisia riskejä, ne riskit kantaa tuottaja. Mikäli riskejä ei haluta tai voida ottaa, tuottajan kuuluu huolehtia siitä, että siitä huolimatta taiteellisesti päävastuulliset henkilöt saavat aikaan käytettävissä olevilla resursseilla parhaan mahdollisen elokuvan.

3.1 Tuottaja kaiken keskellä

Tuottajan työssä tulee eteen tilanteita jolloin monia eri asioita järjestetään samaan aikaan. Tuotantopalaveria varten hahmoteltava rahoitussuunnitelma on vielä kesken kun samaan aikaan ohjaaja pyytää lisää resursseja joukkokohtauksen avustajien järjestämiselle ja puhelin muistuttaa tuotantotukien viimeisestä anomuspäivästä. Tilanteista selviäminen vaatii organisointikykyä. Onneksi tuottajan ei tarvitse tehdä kaikkea yksin. Kaikista tuotantoon liittyvistä asioista pitää kuitenkin tietää perusteet, jotta niiden organisointi olisi mahdollista. Jos tuottaja ei tiedä millainen on hyvä käsikirjoitus, hän ei osaa valita sellaista tuotettavakseen. Tuottaja hankkii sopivimmat työntekijät työhön ja rakentaa ryhmän, joka puhalttaa tavoitteiden saavuttamiseksi yhteen hiileen.

Tuottajan tavoite on saada parasta laatua mahdollisimman halvalla. Samalla hän pitää ryhmän henkeä yllä. Hyvän tuottajan ominaisuuksiin kuuluvat kyky nauttia työstään ja tuntee olonsa kotoisaksi, oli kyseessä neuvottelu yhteistyökumppanien kanssa, tuotantopalaveri tai budjetin laatiminen. Jos

tuottajasta huokuu hermostuneisuus, myös muut ryhmän jäsenet suhtautuvat epäilevästi projektin onnistumiseen.

Omien kokemuksieni mukaan kaikissa tilanteissa kannattaa olla oma itsensä. Ylimääräisen roolin ylläpitäminen on raskasta ja muut huomaavat sen enemmän tai myöhemmin. Jos olet hieman outo persoona, niin ole sitä reilusti. Keinotekoinen rooli ja suojamuri antavat työryhmälle arveluttavan tunteen koko tuotannosta.

3.2 Erilaisia tuottajia

Tuotannossa työskentelevät tuottaja, avustava tuottaja, tuotantopäällikkö, tuotantokoordinaattori ja tuotantosihteeri. Kaikki ovat erityyppisten tuottajien työnkuvia ja eroavat toisistaan melkoisesti. Avustava tuottaja on tuottajan oikea käsi, joka tekee asioita joita tuottaja hänelle määrää. Hän auttaa tuottajaa rahoituksen järjestämisessä ja kaikissa mahdollisissa asioissa joita tuottaja ei itse ehdi tai osaa tehdä.

Tuotantopäällikkö on tuottajan kuvauksiin nimittämä vastuuhenkilö. Tuotantopäällikkö vastaa tuotannon kaikkien yksityiskohtien koordinoinnista ja valvonnasta, kuten budjetin ja aikataulun noudattamisesta. Hän raportoi tuottajalle mahdollisista yllättävistä muutoksista ja tuotannon etenemisestä. Tuotantopäällikkö tekee myös tuotantovaiheessa alustavan käsikirjoituksen purun, aikataulun ja tarkennetun budjetin sekä neuvottelee maksu-, palkka- ja työ sopimukset työryhmän jäsenten kanssa. Tuotantopäällikkö ja tuottaja ovat läheisessä yhteistyössä läpi koko tuotannon. Pienimmissä projekteissa tuottaja ja tuotantopäällikkö saattavat olla sama henkilö. (Viikari, Raike & Laitinen, 1999.)

Tuotantokoordinaattori on tuotantopäällikön läheinen apulainen, joka vastaa tuotantotoimiston käytännön toiminnasta ja hoitaa esimerkiksi logistiikkaan, majoitukseen, tiedotukseen ja henkilöstöön liittyviä tehtäviä. Tuotantosihteeri on

tuotantokoordinaattorin avustaja, joka toteuttaa sekä tuotantokoordinaattorin että tuotantopäällikön antamat tehtävät.

Tuotantosihteeri laatii ennen kuvauksia kuvausaikataulut sekä ottaa yhteyttä elokuvaryhmään, näyttelijöihin ja avustajiin. Hän huolehtii tarvittavan rekvisiitan ja kuvauspaikat kuntoon. Kuvausten aikana tuotantosihteeri laatii kuvausraportit tuottajalle, lyö klaffin ja seuraa kuvallista jatkuvuutta. Kuvausten jälkeen tuotantosihteeri tarkistaa työkopion ja huolehtii Teosto-, arkisto- ja valmistumisilmoitusten tekemisestä.

4 TUOTANTOPROSESSIN VAIHEET

Tuotantoprosessilla tarkoitetaan tuotannon elinkaarta alusta loppuun. Prosessi alkaa idean työstämisestä ja päättyy valmiiseen tuotteeseen, eli tämän opinnäytetyön kohdalla valmiin lyhytelokuvan DVD levyyn (LIITE 1). Oli kyseessä millainen tuotanto tahansa, siitä on aina eroteltavissa esituotanto-, tuotanto- ja jälkituotantovaiheet. Esituotannossa kehitetään ideaa ja suunnitellaan sen toteutusta. Esituotanto käsittää kaiken tuotantoon liittyvän budjetoidun toiminnan ennen varsinaisia kuvauksia. Huolellisesti toteutettu esituotanto mahdollistaa kustannusten pitämisen kurissa. Kuvaukset eli varsinainen tuotanto seuraavat esituotantoa ja ovat näkyvin osa tuotantoa. Tehokkaan toteutuksen takaamiseksi henkilöstö jaetaan kuvausten aikana ryhmiin, joista kutakin johtaa taiteellisessa vastuussa oleva henkilö. Jälkituotanto alkaa kuvausten päätyttyä. Jälkituotannolla tarkoitetaan kuvalle tehtäviä teknisiä töitä, kuten leikkausta, miksausta ja värimäärityä.

Projektiluonteisuutensa vuoksi tuotantoprosessi on henkisesti erittäin haastava. On sopeuduttava ja ratkaistava ainutlaatuisia ongelmia. Tämä on tuotannon kannalta sekä hyvä että huono asia, sillä se pakottaa ajattelemaan asioita aina uudella tavalla. Koska tuotantoprosessi on uniikki, ensiarvoisen tärkeä ennakkosuunnittelu vaatii paljon työtä ja aikaa. Hyvin tehty ennakkotyökään ei aina takaa tuotannon onnistumista. On mahdollista että tuotantoprosessi katkeaa, mikäli esimerkiksi budjetti ei riitä tai aikataulut venyvät loputtomiin. Tällaisten takaiskujen välttämiseksi työ on suunniteltava erittäin tarkasti ja mahdolliset riskit ennakoitava etukäteen. Omien kokemuksieni mukaan varasuunnitelma on aina tarpeellinen, oli varsinainen etukäteissuunnittelu tehty miten hyvin tahansa.

Yleisenä ohjeena voidaan sanoa että esituotantovaiheeseen tulisi käyttää noin 70 prosenttia tuotantoon käytetystä ajasta. 30 prosenttia jälkityöhön ja jäävä 10 prosenttia varsinaiselle kuvaukselle. Jos työskentelet 110 % tehokkuudella kuten minä. (Cartwright 1996, 4.) Varhaisten tuotantojensa parissa työskentelevät tuottajat luottavat liikaa jälkituotannon voimaan. Kuvauksissa suoritetaan mahdollisimman monta ottoa kohtauksesta, mutta heikon suunnittelun

takia materiaalia osoittautuu jälkituotannossa väärällä kuvasuhteella kuvatuksi tai muuten epäonnistuneeksi. Välineet eivät korvaa hyvin toteutettua esituotantoa ja kustannukset pysyvät kurissa kun suunnitelmat ovat kunnossa. Rahalla voidaan korvata huonoa suunnittelua, mutta harvassa tuotannossa on tähän tarkoitukseen ylimääräistä. Suunnittelun ansiosta varsinaisissa kuvauksissa on helpompi pitää langat käsissä ja työryhmän epäilykset tuotannon epäonnistumisesta hälvenevät. Voidaan keskittyä täysillä varsinaiseen työhön.

4.1 Idea

Tuotannon aloittava idea voi olla synopsis, valmis käsikirjoitus tai treatment eli laajahko tiivistelmä josta näkyy elokuvan rakenne ja juoni. Tarkasti ottaen tämä ei ole vielä edes esituotantoa, sillä mitään sopimuksia ei ole allekirjoitettu. Vasta kun rahoitus on laadittu, tuotanto voidaan käynnistää ja esituotanto virallisesti aloittaa.

Ideointivaiheessa tuottaja laatii alustavan budjetin sen hetkisen suunnitelman pohjalta. Tämä raaka arvio on apuna tunnusteltaessa yhteistyökumppaneita mukaan projektiin. Rahoituksen ja yhteistyökumppanien hankinta on tuottajan tärkeimpiä tehtäviä. Jo idean kehittelyvaiheessa tuottajan tunnustelee alustavasti mahdollisia yhteistyökumppaneita. Tarkoituksena ei ole vielä hankkia varsinaisia lupauksia yhteistyöstä, vaan kertoa yleisesti ideasta ja mahdollisuudesta päästä siihen mukaan. Jos tukijat vaikuttavat kiinnostuneilta, voidaan sopia tapaaminen jolloin keskustellaan varsinaisesta yhteistyöstä. Neuvottelut on järkevää aloittaa vasta kun käsikirjoitus on valmis, se on purettu ja tarkka arvio budjetista on suoritettu.

Kaikkiin laki- ja sopimusasioihin tulisi tutustua etukäteen ja ottaa selvää mahdollisista vuoka-, vakuutus-, palkka-, levitys- ja Teosto kustannuksista. Nämä asiat unohtuvat helposti, koska tuottajalla on hoidettavanaan niin paljon käytännön asioita, kuten aikataulut, ydintyöryhmän kasaaminen ja kuvauspaikkojen etsintä.

Joissakin tuotannoissa, kuten tämän opinnäytetyön käytännön esimerkissä, esituotanto aloitetaan jo ennen varsinaisen rahoituksen hankkimista tai osan rahoituksesta ollessa vielä epävarmaa. Koska tuotantokustannukset ovat erittäin pienet ja tuotantohenkilöstölle ei makseta palkkaa, on mahdollista että tuotannon nopeuttamiseksi suunnitelmat ovat jo valmiina rahoitusta hankittaessa.

4.2 Suunnitelma

Suunnittelu eli esituotantovaiheessa idea on saanut jo konkreettisemmän muodon. Käsikirjoitus on saavuttanut lähes lopullisen olemuksensa. On aika laatia tarkka kustannussuunnitelma käsikirjoituksen purun perusteella ja hankkia rahoitus sille. Edessä on myös lopullisen kuvausaikataulun ja kuvauspaikkojen valinta sekä tarvittavien lupien, tuotantotiimin ja kaluston hankinta. Suunnitteluvaihe on pitkä suhteessa kuvausjaksoon, sillä rahoittajien ja sponsorien hankinta vie varsin paljon aikaa.

Tuottaja tekee lopullisen päätöksen tuotannon synnystä. Hän hyväksyy lopullisen budjetin ja suunnitelman, jonka mukaan projekti aiotaan toteuttaa. Tuotantopäätöksen toinen osapuoli riippuu siitä millaista videoproduktiota ollaan tekemässä. Mainoksissa sopimus tehdään asiakkaan kanssa, tv-sarjoissa tv-kanavan kanssa ja elokuvissa mahdollisen julkaisijan kanssa. Lyhytelokuvilla on harvoin varsinaista julkaisijaa, joten sopimus tuotannon synnystä tehdään tuotannon toteutukseen osallistuvien henkilöiden ja sponsorien kesken.

Tuottaja auttaa kaikkia muita toimijoita eteen nousevissa ongelmissa. Onneksi tuottajan ei tarvitse olla joka alan asiantuntija. Riittää kun osaa jokaisesta tuotantoon liittyvästä tehtävästä hieman ja tietää minne kannattaa ottaa ongelmatilanteessa yhteyttä.

4.3 Kuvaukset

Kun kaikki on hyvin suunniteltu, aikataulutettu ja budjetoitu, varsinainen kuvausvaihe voi olla tuottajalle helpoin vaihe tuotannosta. Kuvausvaiheessa tuottajalla on tärkeimpänä tehtävänä valvoa tuotannon etenemistä ja katsastaa tuotannon yleistä ilmettä. Läheinen yhteydenpito ohjaajan ja tuotantopäällikön kanssa mahdollisten viime hetken muutoksien tai ongelmien ratkaisemiksi on erityisen tärkeää.

Tuottaja ei ole välttämätön kuvaustilanteessa. Venyneiden kuvausaikataulujen tai muiden taloudellisten takaiskujen paikkaamiseksi on hankittava lisää rahoitusta. Tämä menee muiden asioiden edelle, sillä projekti ei valmistu ilman taloudellisia panostuksia. Tuottajan on kuitenkin oltava tavoitettavissa puhelimen välityksellä mahdollisten ongelmien varalta. Kuvausten päätyttyä tarkastetaan kustannusarvion paikkansapitävyys ja seurataan projektin aikataulussa pysymistä.

Dokumentti- ja sarjatuotannoissa tehdään usein demo tai pilotti rahoittajille ennen varsinaisia kuvauksia. Tuottaja hankkii rahat ensin demoon sitten varsinaiseen tuotantoon. Tämä on pienempi riski rahoittajille, sillä demon perusteella rahoittaja näkee, haluaako hän lähteä tosissaan mukaan.

4.4 Jälkityöt

Jälkituotannolla tarkoitetaan varsinaisten kuvausten jälkeen kuvatulle materiaalille tehtäviä teknisiä töitä. Tuottaja on läheisessä yhteistyössä leikkaajan kanssa ja ratkaisee esiin nousevia ongelmia, kuten aikataulua, leikkausta ja äänitystä. Tämän lisäksi hän varmistaa vielä, että kaikki sopimusasiat ovat kunnossa.

Jälkituotanto on kustannusten kannalta vaikeinta hallita. Suurimmat kustannukset syntyvät teknisistä laitteista ja työntekijöiden palkoista. Pienemmissä tuotannoissa on mahdollista toteuttaa leikkaus esimerkiksi

kaverin tietokoneella ja hänen ostamillaan ohjelmalisensseillä. Tämä tuntuu taloudelliselta ja kätevältä vaihtoehdolta. Jos kyseessä on hieman suurempi tuotanto, tämä ei loppujen lopuksi ehkä olekaan kustannustehokkain ratkaisu. Pahimmassa tapauksessa aikaa kuluu paljon hukkaan ja kaikki pitää tehdä uudelleen ammattilaisten kanssa. Jälkitöitä helpottavat ja nopeuttavat huomattavasti kuvatun materiaalin tarkka organisointi, erityisesti jos materiaalia on runsaasti.

Jälkityökuluihin lasketaan musiikista maksettavat korvaukset. Tuottajan on varmistettava kuuluuko säveltäjä Teostoon tai muihin tekijänoikeusjärjestöihin. Vaikka käyttöoikeuksien luovutuksesta olisi sovittu tietynä könttösommana suoraan musiikin tekijän kanssa, tekijänoikeusjärjestö voi pyytää tämän lisäksi omat korvauksensa musiikista. Tähän on syytä varautua budjettia rakennettaessa ja Teoston alaisen musiikin käyttöä tuleekin mieltä tarkoin erityisesti pienemmän budjetin tuotannossa.

Raakaleikkauksen valmistuttua kutsutaan paikalle tuotannon ulkopuolinen testiyleisö, jolle näytetään keskeneräistä tuotosta. Tämä antaa alustavan kuvan miten yleisö reagoi videoon. Lopullisen leikkauksen valmistuttua sama prosessi on syytä toistaa, jotta saadaan tarkin mahdollinen palaute ja materiaalia voidaan mahdollisesti muokata vielä laadukkaammaksi.

4.5 Markkinointi ja levitys

Leikkauksen valmistuttua tuottajan työ ei ole vielä ohitse. Edessä on muun muassa lopullisen budjetin tarkastaminen, päätösjuhlien järjestäminen, valmiin tuotteen lähettäminen yhteistyökumppaneille ja työryhmälle sekä valmiin tuotteen levitys ja markkinointi. Levitys ja markkinointi ovat lyhytelokuvatuoannon suurimpia haasteita, koska budjetti on erittäin rajallinen ja toisin kuin suurien tuotantoyhtiöiden valmistamien sarjojen kohdalla, valmiita esityskanavia ei olemassa. Riippuen tuottajan hankkimista kontakteista vaihtoehdot ovat melko rajalliset. Demo/traileri voidaan lähettää tv-kanalle, mutta todennäköisesti tätä ei huomioida millään tavalla, ellei aikaisempaa

yhteistyötä kyseisen televisiokanavan kanssa ole ollut. Todennäköisin esityskanava lyhytelokuville ovat festivaalit. Ne ovat aloittelevan tekijälle parhaita kanavia, Internetin ohella, hankkia uusia suhteita ja yrittää markkinoida tuotetta levittäjille. Myös paikallisiin videovuokraamoihin kannattaa ottaa yhteyttä mahdollisesta DVD – vuokrauksesta.

Internet on avannut uusia väyliä tuotantojen esittämiselle ja markkinoinnille. Tämä on varsinkin aloitteleville tuottajille hyvä keino saada oma materiaalinsa nähtäville ilman suuria kustannuksia. Tästä ei tietenkään ole varsinaisesti mitään taloudellista hyötyä – pois lukien Internetin kautta tapahtuva DVD- ja oheistavaran myynti. Näin voidaan markkinoida projektia ja luoda yhteyksiä ihmisiin joiden kautta taloudellisen hyödyn saaminen olisi mahdollista. Omat Internet-sivut kannattaa tehdä vaikka projekti olisi vaatimaton, sillä se on periaatteessa ilmainen tapa saada huomiota. Tämän jälkeen voidaan kirjoittaa keskustelupalstoille projektista ja näin saada kävijöitä sivustolle.

Tämän lisäksi on olemassa amatöörituotantoihin erikoistuneita Internet-sivustoja kuten pixoff.net, www.dvoted.net ja elokuussa 2008 avattu indietaivas.fi, jotka julkaisevat videota sivustoillaan. Mainitsemisen arvoisia sivuja ovat myös kaikkien tuntema videopalvelu Youtube sekä Joost, joka julkaisee ainoastaan ammattimaisesti tuotettua materiaalia. Vasta kun festivaaliesityksiä ja mainetta on kerätty Internetin kautta, aloittelevalla tuottajalla on edes teoreettiset mahdollisuudet saada lyhytelokuvansa esille valtakunnallisiin medioihin.

5 TUOTTAJAN ROOLI ESITUOTANNOSSA

Tuotannon haastavin vaihe on toteuttamisen arvoisen tarinan löytäminen. Hyvän tarinan voi kuulla ystävältä, lukea päivän lehdestä tai se voi tulla mieleesi kun olet syventynyt mielenkiintoiseen kirjaan. Ideoita sataa joka puolelta kun osaa pitää mielen avoimena. Haasteena on valita ideoista parhaimmat eli ne, jotka kannattaa toteuttaa.

Hyvällä tuottajalla pitää olla visio – aktiivinen tahtotila päämäärän saavuttamiseksi, selkeä idea, jonka hän haluaa tuoda esiin ja jakaa katsojien kanssa. Vaikka alkuperäinen idea ei olisikaan tuottajan kehittelemä, visio auttaa määrittelemään mitä tavoitteita halutaan saavuttaa. Tämä motivoi tekemään työtä tehokkaammin ja auttaa jaksamaan pitkiä työpäiviä aikataulun suunnittelun ja budjetin parissa. Idean muokkaaminen projektiksi on paljon haasteellisempaa kuin miltä se vaikuttaa. Kovalla työlläkään ei aina saada aikaan halutunlaisia lopputuloksia, sillä kilpailu on intensiivistä ja työ vaatii tekijältään paljon uhrauksia. Tilastojen mukaan noin 0,25 % kirjoitetuista käsikirjoituksista valmistuu valmiiksi ohjelmaksi joka saa esitysoikeudet (Kellison, 2006, 40).

Tuottajan työ on johtamista. Johtajan käyttäytyminen ja visio määräävät tuotannon toteutustavan. Onko kyseessä avoin ilmapiiri jossa keskustellaan eteen nousevista ongelmista vai valtaako pelko työpaikan menettämisestä ihmisten ajatukset? Johtajan oma motivaatio ratkaisee suurelta osin tuotannon onnistumisen. Jos tuottaja ei itse usko tuotannon onnistumiseen, on turha haaveilla että kukaan muukaan ajattelisi niin.

”Tuottaja on riittävän vahvoilla, kun muu työyhteisö tietää jo etukäteen mitä tuottajan työhön kuuluu. Jälkijättöinen tekemisten selittelemine ei auta erimielisyyksien ratkaisemisessa.” (Hytti 2005, 20.) Hyvän työryhmän kasaaminen tavoitteiden saavuttamiseksi on tärkeä tehtävä. Ilman ympärilleen kasaamaansa työryhmää tuottaja ei voi tehdä mitään. Tuotantotiimi koostuu eri alan ammattilaisista, mikä on käännettävä tuotannon eduksi sijoittamalla

jokainen tuotannon työntekijä hänellä parhaiten sopivaan työnkuvaan. Tuottaja ohjaa ja tukee jokaista työryhmän jäsentä parhaan taitonsa mukaan.

Mahdollisimman selkeä ilmaisu auttaa muuta työryhmää ymmärtämään tuottajan tavoitteleman päämäärän. Tuotantoprosessin edetessä tulee varmasti eteen väärinymmärryksiä. Suurin osa näistä on mahdollista selvittää keskustelemalla asioista asiallisesti, keskittymällä syllisien etsimisen sijaan ratkaisun selvittämiseen. Maltin säilyttäminen ja tilanteen pitäminen hallinnassa ovat hyvän tuottajan ominaisuuksia, huumorintajua unohtamatta.

5.1 Tuotannon käynnistäminen ja tavoitteiden asettaminen

Jokainen tuotanto alkaa erilaisella tavalla. Aloitteen tekijä voi olla niin käsikirjoittaja, tuottaja tai tuotteen tilaajakin. Tuli idea mistä suunnasta tahansa, se aloittaa tuotannon. Idea puolestaan kehitetään käsikirjoitukseksi. ”Seitsemäs marraskuuta” – lyhytelokuvan käsikirjoituksen toteutti Henrik Tuominen. Tuottajana tarkastelin ja kommentoin käsikirjoitusta erityisesti tuotannolliselta kannalta. Päätimme ensimmäisessä tuotantopalaverissa jakaa roolit taiteelliseen ja tuotannolliseen vastuuseen, mikä toimi näin pienen mittakaavan projektissa erittäin hyvin.

Käsikirjoitus on avain tuotantoon, joten sen kehittämiseen on syytä käyttää riittävästi aikaa. Käsikirjoitusta työstettäessä ja toteutettavuutta arvioitaessa otetaan huomioon käytettävissä oleva aika ja raha. On turhaa kirjoittaa käsikirjoitukseen joukkokohtauksia, jos sen toteuttamiseen ei ole taloudellisia resursseja tai riittävästi aikaa. Vaikka aikaa olisi niukalti, ei kuvauksien aloitusta kiirehdiä, sillä loppuun asti viimeistelty käsikirjoitus lyhentää kallista tuotantoaikaa ja helpottaa työskentelyä varsinaisessa kuvaustilanteessa. Tuottaja perehtyy käsikirjoittamisen toteutukseen, koska hänen on tunnistettava hyvä käsikirjoitus vaikka hän ei itse osaisi sellaista tehdä.

Käsikirjoitus pitää pystyä toteuttamaan budjetin määrittämien taloudellisten rajojen puitteissa. Tämän takia jo käsikirjoituksen suunnitteluvaiheessa

pohditaan ovatko kaikki käsikirjoitetut kohtaukset todella tarpeellisia tarinan kertomiseen. Voidaanko jotakin asioita tehdä toisella tavalla kustannustehokkaammin, mutta saada silti välitettyä katsojalle sama tunnelma?

Kunnon ennakkotyö antaa vapautta ja varmuutta kuvaustilanteeseen. Näin kevennetään työtä kovassa paineessa ja tulosvastuullisessa kuvaustilanteessa. Toimitaan kuvaustilanteessa sitten improvisaation tai kontrolloidun suunnitelmansa mukaan, ennakkotyö on tehtävä huolellisesti. Kaikkea ei voi ennalta suunnitella, sillä ohjaajan on luotettava kuvauksissa tapahtuvaan vuorovaikutukseen, yllätyksiin ja uusiin ideoihin. Sattumanvaraisuus, ennakoimattomat hetket ja tilannetaju ovat ohjaajan työvälineitä. Tämän otetaan huomioon suunniteltaessa kuvaustilannetta.

Tavoitteena "Seitsemäs Marraskuuta" – lyhytelokuvan tuottamisessa oli ammatillisen osaamiseni ja tuottajakokemukseni kartuttamisen lisäksi saada aikaa keskustelua. Vaikka asiat ovat vielä tuoreena ihmisten mielissä, erityisesti Kauhajoen ja Saksan Winnendenin tapahtumien johdosta, niistä on syytä kuitenkin puhua. Aihe asetti tiettyjä rajoitteita tuottajalle, mitkä ymmärsin jo projektiin mukaan lähtiessäni. Vaikeudet kuvauspaikkojen ja rahoituksen hankkimisessa olisivat erittäin todennäköisiä. Tämän takia erityinen hellävaraisuus neuvottelutilanteissa ja laadittaessa sopimuksia yhteistyökumppaneiden kanssa oli välttämätöntä.

5.2 Budjetin laadinta

Budjetin tekeminen pakottaa ennustamaan tulevaisuutta. On arvioitava menoeriä realistisesti ja suhteutettava niistä saatava hyöty syntyviin menoihin. Realistinen budjetin laskenta on sitä, että menot yliarvioidaan ja tulot aliarvioidaan. Kaikki tulo- ja menokohdat pilkotaan mahdollisimman pieniin osaluueisiin ja tehdään niiden vastuuhenkilöt tietoiseksi myös taloudellisesta vastuusta. Tarvittaessa tuottajan on tehtävä vaikeita päätöksiä, jotka vaikuttavat kriittisesti koko kuvausryhmän toimintaan.

Ennen budjetin laatimista mietitään kenelle tuotetta ollaan tekemässä, koska kohdeyleisön odotukset määrittävät budjetin laajuutta. Nuorille suunnattu, nopearytmisen tuotanto vaatii enemmän panostusta kuin olkapäällä lepäävä kamera ja kaksi puhuvaa päätä. Onnistunut tuotanto on yleisön odotuksia vastaava.

Kohdeyleisö ei ole ainoa budjettiin vaikuttava asia. Omat tavoitteet määrittävät tuotannolle tarvittavat panostukset. Selkeiden tavoitteiden määrittely koko tuotantoryhmän kesken on tärkeää myös projektiin sitouttamisen ja motivaation kannalta. Laadun takaamiseksi määritellään tarkat ja saavutettavat tavoitteet. Tämä helpottaa kustannuksien määrittelyä.

Lopputuotteen jakeluformaatti merkitsee tiettyjä tuotantovaatimuksia. Lopputyönä toteutettavalle lyhytelokuvalle riittävänä formaattina pidetään DVD levyä. Nämä ovat erittäin edullisia ja lähes jokaisesta kodista löytyvät laitteet pienen määrän tuottamiseen, joten tuotteen jakelusta aiheutuvat kustannukset koostuivat tämän projektin kohdalla lähinnä postikuluista. Ammattimaisesti tuotetulta projektilta vaaditaan huomattavasti enemmän resursseja moninaisista jakelukanavista johtuen.

”You can have it good, fast and cheap... pick two.” (Cartwright 1996, 73.) Tuotantoaikataulu vaikuttaa budjetin lisäksi myös kuvausryhmän toimintaan. Nopeasti toteutettava tuotanto vaatii enemmän rahaa kuin rauhassa suunniteltu, jotta siitä ei tulisi heikkolaatuista. Näistä kaikista suurin budjettiin vaikuttava tekijä on varsinainen käsikirjoitus, jonka tuotantokustannukset eritellään purun yhteydessä.

Koska käsikirjoitus pitää pystyä toteuttamaan taloudellisten rajoitusten puitteissa, on suunniteltava budjetti. Budjetti syntyy käsikirjoituksen purun perusteella. Käsikirjoituksen purussa konkreettisiksi kustannuksiksi erotellaan muun muassa kuvauspaikat, kohtauksien määrät ja pituudet, sisältö, näyttelijät, avustajat, tarvittavat materiaalit ja vakuutukset, koko tuotannon tekemiseen käytettävä aika ja toteutustapa. Samalla arvioidaan onko käsikirjoitus toteutuskelpoinen. Voidaanko asiat toteuttaa jollakin muulla tavalla, mitä pitäisi

karsia, jotta toteutus olisi mahdollista ja mitä oikeasti tarvitaan. Purun tarkoitus on minimoida syntyvät kustannukset ja suunnata raha sitä eniten tarvitseviin kohteisiin.

Käsikirjoituksen on oltava valmis ennen tarkan budjetin laatimista. Kaikissa tuotannoissa, kuten pitkään kestävässä sarjoissa, tämä ei ole mahdollista mikä hankaloittaa budjetin kokoamista. Budjetti ei ole realistinen, jos ei tiedetä tarkalleen mitä ollaan tekemässä, vaan perustetaan laskelmat ainoastaan suurpiirteisiin arvioihin. Arviointitarkkuus perustuu tällöin suurilta osin tuottajan kokemuksiin samantyyppisistä tuotannoista. Tätä arviointitaitoa kuitenkin vaaditaan yhteistyökumppaneita haettaessa. Jo projektin alkuvaiheessa, kun käsikirjoitus ei ole vielä valmis, mahdolliset yhteistyökumppanit haluavat tietää paljonko toteuttaminen vaatii rahallista panostusta.

Yksi vaihtoehto lähteä laatimaan budjettia on jakaa se esituotantoon, kuvauksiin ja jälkituotantoon. Toinen tapa on jakaa budjetti kuvauspäiviin. Erityisesti lyhytkestoisissa projekteissa kustannuksista voidaan päätellä paljon jo pelkästään kuvauspäivien määrän perustalta. Kolmas yleisesti käytetty keino on jakaa budjetti ”above the line” kustannuksiin, jotka syntyvät ennen kuvauksia tai ovat neuvoteltuja ja ”below the line” kustannuksiin eli normaalitilanteessa kiinteähintaisiin menoihin (Dally 2002, 337). Mikään näistä ei ole oikea tai väärä tapa hallita tuotantokustannuksia vaan niiden käyttö riippuu projektista ja tuottajan henkilökohtaisista mieltymyksistä. Itse käytin ensin mainitsemaani tapaa, koska olen kokenut sen toimivaksi aikaisempien projektieni kohdalla.

Tuotantobudjettiin (LIITE 2) on usein merkittynä arvio jokaisen kustannusluokan suuruudesta ja siihen todellisuudessa käytetystä määrästä. Todellista määrää päivittämällä tuottajan on helppo seurata kustannuksien kehittymistä verrattuna arvioonsa ja tarvittaessa puuttua tilanteeseen budjetin pitämiseksi kasassa. Kokonaiskustannusten hahmottamista helpottaakseen voidaan lisätä kolmas sarake joka kertoo kuinka paljon arvio ja lopullinen budjetti eroavat. Pienessä mittakaavassa tämä ei ole järkevää, mutta kustannusten kasvaessa tästä on erittäin paljon hyötyä, sillä näin nähdään välittömästi budjetin tila. Henkilökohtaisesti pidin järkevänä käyttää kolmatta saraketta hyödyksi kunkin

kustannusluokan prosenttiosuuden määrittämiseksi kokonaisbudjetista. Näin pysyin aina ajan tasalla minkälaiset kulut vievät suurimman osan kokonaisbudjetista.

Budjetin koostaminen perustuu tutkimukseen. Tuottaja tutkii tarjolla olevia vaihtoehtoja tuotannon toteuttamiseen ja vertailee niitä toisiinsa. Tämä onnistuu esimerkiksi Internetin, puhelimen, kirjojen ja toisten tuottajien avulla. Myös muiden tuottajien tekemien budjettien tarkastelu auttaa hahmottamaan miten he ovat laskelmansa tehneet ja näin hankkimaan perustietoa budjetin laatimisesta. Parhaiten budjetin tekemisen oppii harjoittelemalla ja näkemällä budjetissa tehtyjen ratkaisujen vaikutus käytännössä. Aloitus pienen tuotannon budjetoinnista on järkevintä, sillä näin suuret taloudelliset riskit voidaan välttää.

5.3 Aikataulun suunnittelu ja kuvauspaikkojen valinta

Aikataulun rakentamisessa luova ajattelu korostuu. Vaihtoehtojen punnitseminen ja priorisointi eri tekijöiden mukaan ovat aikataulun laatijan arkipäivää. Lopputulokseen vaikuttavat monet tekijät, mutta koska yhtä ainoata oikeaa ratkaisua ei ole olemassa, oppiminen tapahtuu pääsääntöisesti kokemuksen, työryhmältä saatavan palautteen ja oman havainnoinnin kautta. On tiettyjä asioita jotka otetaan huomioon jokaisen aikataulun laatimisessa.

Pessimistinen ajattelu suunnittelutyössä antaa tuotantoryhmälle aikaa toimia. Täydellisen onnistumisen vaativa aikataulu ei toimi koskaan, sillä aina nousee esiin odottamattomia ongelmia. Neuvottelut siirtyvät seuraavalle viikolle, kuvauskalusto osoittautuu vajavaiseksi ja naapurin autotallissa talvirenkaita vaihtava yksityisyrittäjä aloittaa äänekkään urakkansa juuri kuvauksien alkaessa. Tällaisista tilanteista selviäminen vaatii hyvien päätöksiensä lisäksi ennakoitua aikataulun rakentajalta.

Kronologinen eli todelliseen aikajärjestykseen perustuva kuvausrakenne ei ole taloudellisesti eikä ajankäytöllisesti järkevä. Samassa lokaatiossa tapahtuvat kohtaukset kuvataan peräkkäin jos se on mahdollista. Näin ei synny turhaa

matkustamista eikä kulu kallista kuvausaikaa. Jo pienenkin mittakaavan lyhytelokuvassa kuvauspaikan vaihtoon kuluu, riippuen tietysti matkasta, aikaa noin tunti. Kalusto siirretään uuteen paikkaan, valot kohdistetaan ja näyttelijöiden tunnetila sovitetaan kohtaukseen. Näyttelijöille ja ohjaajalle olisi tietysti helpompaa elää elokuvan tarinan mukana, mutta taloudellisesti tai aikataulullisesti se ei ole järkevää.

Aikataulu on kuvausten kivijalka. Se rytmittää kuvauspäivän tapahtumat ja palvelee parhaiten kun kaikki ylimääräinen toiminta on minimoitu. Näin päästään keskittymään rauhassa kuvan rakentamiseen ja kohtauksen harjoitteluun (Töyrylä 2005, 14). Samoin kuin budjettia varten, myös kuvausaikataulua varten käsikirjoitus puretaan osakokonaisuuksiin, joiden perusteella aikataulu laaditaan.

Kuvauspäivä kannattaa aloittaa helposti toteutettavalla kohtauksella. Näin saadaan hyvä henki päälle ja päivä käyntiin aikataulussa. Henkisen puolen huomioon ottaminen aikataulun rakentamisessa vaikuttaa lopputuloksen laatuun. Kukaan ei jaksaa ympärivuorokautisia kuvauspäiviä montaa peräkkäin. Jos näin pitkiä kuvauspäiviä on pakko järjestää, välipäivät ovat jo lain mukaan pakollisia. Tämänkaltaisia tilanteita tulee välttää aikataulussa viimeiseen asti, sillä pitkänä kuvauspäivänä laatu alkaa kärsiä kuvausten loppuvaiheessa. Myös maksettavat ylityökorvaukset nostavat palkkakustannuksia.

Kuvauspäivien lukumäärän pitäminen mahdollisen pienenä vähentää palkka-, vuokra- ja yleisiä kustannuksia. Kuvauspäivien kasvaessa myös budjetti kasvaa, joten kuvauspäivien määrä sovitetaan taloudellisiin panostuksiin. Lyhytelokuvan tai minkä tahansa videotuotannon tekemisessä ei kuitenkaan ole itsetarkoitus saada tuotanto valmiiksi vain mahdollisimman nopeasti ja halvalla, vaan tärkeintä on lopputuloksen laatu.

Kuvauspaikkojen runsaus ja etäisyys toisistaan vaikuttavat ratkaisevasti aikatauluun ja budjettiin. Yhdessä paikassa kuvattava tuotanto vaatii huomattavasti vähemmän matkustamista kuin kymmenessä eri kohteessa tapahtuvat kuvaukset. Tuottaja pohtii tarvitaanko kaikkia kuvauspaikkoja tarinan

kertomiseen. Hänelle kuuluu myös päätös kuvataanko studiotiloissa, aidoilla kuvauspaikoilla vai molemmissa. Studion hyviä puolia ovat täydellinen kontrolli ja kuvaamisen helppous tutussa ympäristössä ilman ulkopuolisia häiriötekijöitä. Aidot kuvauspaikat tarjoavat pienen budjetin tuotannolle valmiin lavastuksen, tai ainakin valmiit puitteet sen rakentamiselle. Vaikka aidoissa kuvauspaikoissa on monia rajoituksia, ne vaativat lupajärjestelyitä ja niiden löytäminen vie aikaa, on hyvän kuvauspaikan löytäminen vaivan arvoista. Tarinan uskottavuuden ja tunnelman rakentamisen kannalta erilaisia kuvauspaikkoja tarvitaan, sillä ne ovat tarinaa eteenpäin vievä voima.

Eryteisesti ulkona kuvattavat kohtaukset sisältävät monia elementtejä, jotka vaikuttavat aikataulun suunnitteluun. On järkevää aikatauluttaa ulkona kuvattavat kohtaukset ensimmäisiksi, koska sää saattaa muuttua milloin tahansa ja kuvausten aikataulu muuttua yllättäen. Ensiksi kuvattujen ulkokuvien perusteella sisätilan valaistusta voidaan korjata ulkotilaan sopivaksi. Ulkokuvat ja julkisissa paikoissa toteutettavat kuvaukset vievät todennäköisesti myös enemmän aikaa johtuen ulkopuolisista häiriöistä. Aikataulua ja budjettia suunniteltaessa voidaan miettiä kohtauksen sijoittamista sisätiloihin mikä helpottaa kuvausolosuhteita ja vauhdittaa kuvauksia. Jos käsikirjoitus kuitenkin edellyttää tiettyä tapahtumapaikkaa, laaditaan varasuunnitelma kuvattavista kohtauksista, elleivät kuvaukset eivät jostain syystä olekaan mahdollisia suunniteltuna ajankohtana.

Kaikkia ei voida miellyttää, vaan aikataulu on aina kompromissien summa. On otettava huomioon budjetti, tuotantoon varattu aika, laadulliset tavoitteet ja henkinen rasitus. Projektissa mukana olevat ihmiset tulevat varmasti kommentoimaan aikataulua. Heitä on syytä kuunnella, mutta palautteesta ei kannata lannistua vaan yrittää parhaansa, sillä aikataulujen laadintaan ei ole yhtä oikeaa ratkaisua.

5.4 Rahoitusvaihtoehdot

Rahoituksen järjestämiseksi laaditaan realiteetteihin perustuva budjetti, joka auttaa yhteistyökumppaneita ja rahoittajia ymmärtämään mihin rahoitusta tarvitaan. Jo suunnittelun alkuvaiheessa on perehdyttävä ulkopuolisen rahoituksen tarpeellisuuteen ja selvitettävä rahoituslähteiden joukosta sopivin päärahoitusmuoto omalle projektille. Suomessa lyhytelokuvatuotantoihin tukea myöntävät pääasiassa Suomen elokuvasäätiö (SES) ja Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskus (AVEK).

AVEK myöntää tukea elokuvan eri lajityyppien kehittelyyn ja kulttuurivientiin, audiovisuaalisen alan tekijöiden jatko- ja täydennyskoulutukseen sekä festivaalien ja tapahtumien järjestämiseen. Lisäksi AVEK myöntää tukea lyhyt-, dokumentti- ja animaatioelokuvien sekä mediataideteosten tuotantoon (AVEK, toimintakertomus 2007 - 2008). SES myöntää elokuvan tuotantotukea, esitys- ja levitystoiminnan tukea sekä kansainvälisen toiminnan tukea. Säätiö myöntää tukea myös valtakunnallisesti merkittävälle kansainvälisille elokuvafestivaaleille Suomessa (SES, Tukiohjeet 2009). Muita mahdollisia rahoituskanavia lyhytelokuvalle ovat ennakkomyynti televisiokanaville, yksityiset sijoittajat, yhteistuotanto toisten tuotantoyhtiöiden kanssa ja erilaiset pankkilainaratkaisut.

Pienen budjetin amatööri- ja opiskelijatuotannoille nämä rahoituskanavat ovat toiveajattelua, koska tuotantotukien myöntämiseen tarvitaan aina tuotantoyhtiö. Pankkilainan ottaminen onnistuu ilman tuotantoyhtiötä, mutta se ei ole järkevin ratkaisu tuotannon rahoittamiseksi. Käsikirjoitustukea voidaan myöntää yksityisellekin henkilölle, mutta koska käsikirjoituksen työstöön ei kulunut tässä projektissa taloudellisia resursseja, sen hakeminen oli turhaa. Realistisia rahoituskanavia yksityishenkilöiden toteuttamille pienen budjetin lyhytelokuville ovat yritykset eli sponsorit, kuntien kulttuuritoimet, säätiöt ja liitot.

Yksinkertaisimmalta tuntuisi rahoittaa koko tuotanto itse ilman ulkopuolisia tahoja. Näin taiteellinen vapaus säilyisi tuotantoryhmällä. Oikeastaan tämä ei ole oikea rahoitusmuoto, vaan yhteistyö työryhmän kesken. Tuotannon päävastuulliset tekijät kuten tuottaja, käsikirjoittaja ja ohjaaja keräävät resurssit

kokoon omista säästöistään. (Harmon 1988, 11.) Aina kyseinen toimintamalli ei ole mahdollinen eikä edes järkevä, vaikka yhteistyökumppanin hakeminen saattaisi tuntua sielunsa myymistä tukijalle. Kun projektiin sijoitettavat summat kasvavat moniin tuhansiin euroihin, alkaa kuka tahansa miettiä riskinotto kykynsä rajoja. Tämän takia myös pienet tuotannot tarvitsevat yhteistyökumppaneita, vaikka se rajoittaisi tuotannon taiteellista toteutusta. Sponsorointiyhteistyö on tärkein ja oikeastaan ainoa rahoituskanava pienen mittakaavan lyhytelokuvalle, joten yhteistyön lainalaisuuksien ymmärtäminen on onnistuneen rahoituksen edellytys.

5.5 Työryhmän valinta ja sen johtaminen

Tuottaja palkkaa projektin jokaiseen osa-alueeseen sopivat tekijät. Tarvitaan ohjaaja, kuvaaja, näyttelijät, lavastaja, puvustaja, äänittäjä, puomittaja, leikkaaja, valaisija, kamera-assistentti, tuotantopäällikkö, tuottajanassistentti, kuvaussihteeri ja apulaisohjaaja, vai tarvitaanko? Tuotantoryhmän koko suhteutetaan projektin tarvitsemiin panostuksiin. Asia on kustannuskysymyksen lisäksi riippuvainen kuvauksen visuaalisesta toteutustavasta. On turhaa palkata ihmisiä, joita ei oikeasti tarvita projektin eteenpäinviemiseksi. Tuottaja huolehtii henkilöstön määrästä, toimivuudesta ja työkunnosta. Vastuualueiden määrittelemisen ja mitoittamisen työntekijän aikaisempaan kokemukseen antaa vahvat lähtökohdat tuotannon onnistumiselle. Säännölliset ja hyvin valmistellut kokoukset varmistavat toimivan tiedonkulun.

Työryhmän kasaaminen lähtee tuottajan aikaisemmin luomista yhteyksistä ja kokemuksista – ketkä sopisivat parhaiten juuri tämän projektin toteuttajiksi. Henkilökemiat ja samankaltaisen ajatusmaailman jakaminen helpottavat yhteistyötä. Aloittelevalle tuottajalle työryhmän löytäminen voi olla hankalaa. Kun aikaisempaa kokemusta tuotannoista ja sitä kautta sopivista tekijöistä ei ole, on kysyttävä apua toisilta tuottajilta tai tuotantoyhtiöiltä. Myös Internet tarjoaa palveluita, kuten elonet.fi, joiden kautta on mahdollisuus etsiä osaavaa henkilöstöä.

Suomessa suurin osa videotuotannoista on tekijälähtöisiä. Ohjaaja etsii tuottajan produktiolle eikä päinvastoin. Ihanteellisessa tapauksessa ohjaaja ja tuottaja ovat valinneet toinen toisensa ja pystyvät käymään dialogia toisiaan hyödyttävässä yhteistyössä läpi tuotannon. Perinteisesti taiteellisesti vastuullisten tekijöiden ja näyttelijöiden valinnasta vastaa ensisijaisesti ohjaaja ja yleensä kunkin osaston päävastuullinen taiteilija valitsee omat alaisensa (Suomen Elokuva- ja videotyöntekijöiden liitto 1999, Ammattikuvat).

Opiskelijatuotannoille on luonteenomaista tarvittavan henkilöstön hankkiminen työryhmiin oppilaitoksen sisältä kavereista ja tutuista. Kavereiden kanssa työskentely on kaksiteräinen miekka – se voi johtaa loistaviin tuloksiin, mutta ystävyysuhteet saattavat myös vaikuttavaa työryhmän hierarkiaan sekä tasavertaisuuteen työntekijöiden välillä. Yli kuuden ihmisen projekteissa osalle tulee aina hieman pienempi rooli tuotannossa tai työnkuva ei ole se jota ensisijaisesti haluaisi. Muu tuotantoryhmä ei välttämättä ole niin motivoitunut kuin sinä. Tällaisessa tilanteessa tuottajan johtamistaidot punnitaan henkilön sitouttamiseksi projektiin.

Haluamieni henkilöiden saaminen mukaan työryhmään oli iso haaste, koska samaan aikaan olivat käynnissä muiden oppilaiden opinnäytetyöt ja aikaisemmat vuosikurssit olivat harjoittelussa. Lyhytelokuva ”Seitsemäs marraskuuta” toteutettiin erittäin pienellä tuotantoryhmällä. Ryhmän piti koostua näyttelijöiden ja kahden keskeisen tuotantohenkilön lisäksi kahdesta avustajasta kuvaustilanteessa, joista molemmat peruivat osallistumisensa viime hetkellä. Kun avustajia ei ollut sitoutettu projektiin palkkaa, opintopisteitä tai muita etuuksia vastaa, syntyi peruutuksia muiden kiireiden takia.

Hyvät näyttelijät luovat tarinalle sielun ja antavat uskottavuutta. Tunnettu näyttelijä lisää yhteistyökumppaneiden halukkuutta lähteä mukaan projektiin ja houkuttelee yleisöä katsomaan valmiin tuotteen, mutta samalla kustannukset kohoavat. Vaikka budjetti olisi tiukalla, kannattaa yrittää saada edes lyhyeen sivurooliin tunnettu näyttelijä. Tämä helpottaa markkinointia ja yhteistyökumppanien hankintaa.

Tarinaa sopivien näyttelijöiden löytäminen vie aikaa. Tuottaja miettii yhdessä ohjaajan kanssa, sopiiko tuotantoon harrastaja- vai ammattinäyttelijät. Pienellä budjetilla toteutettavaan projektiin voidaan löytää hyviä näyttelijöitä esimerkiksi kouluista, harrastajateattereista tai avoimilla koekuvauksilla. Koekuvauksia varten valitaan mahdollisimman viihtyisä tila, jotta näyttelijäehdokkaat pystyvät parhaiten näyttämään osaamisensa. Näyttelijöiden huomioon ottaminen on yksi tärkeimmistä asioista motivaation kannalta niin kuvauksissa kuin ennen sitä. Ehdokkaiden suorituksista pidetään kirjaa ja kookuvaus tallennetaan videokameralle, sillä näin suoritusta voidaan tarkastella myöhemmin. Ansioluettelon ja koekuvauksien perusteella sopivimmat näyttelijät valitaan syvällisempään haastatteluun.

Pienellä budjetilla toteutettavan projektin on järkevää panostaa näyttelijöiden valintaan. Heikompiakin käsikirjoitus ja budjetin takia tehtävät kompromissit annetaan osittain anteeksi hyvien näyttelijöiden ansiosta. ”Seitsemäs marraskuuta” lyhytelokuvaan näyttelijöitä etsittiin Pixoff.fi ja Indietaivas.net internet sivustojen kautta, koekuvauksilla ja sähköpostilla sovitulla tapaamisilla. Lopulta ohjaaja teki päätöksen että kaikki näyttelijät valitaan Suomen teatteriopistosta, siellä suoritettujen koekuvausten perusteella. Myös avustajien hankkimista harkittiin, koska se tekisi koulussa tapahtuvasta tarinasta todellisemman. Päädyimme lopulta siihen, että tyhjä koulu sopii paremmin tarinan tunnelmaan.

Esimiehen tehtävät ovat työelämässä tuottajalla ja näin sen pitäisi olla myös oppilaitostuotannoissa, joiden tavoitteena on ammatillinen oppiminen. Pienissä tuotannoissa ja varsinkin opiskelijaprojekteissa hierarkian määrittäminen on hankalaa. Tässä produktiossa ei varsinaisesti voida puhua työryhmän johtamisesta, koska projektissa oli vain kaksi vastaavaa henkilöä, taiteellinen ja tuotannollinen. Tämä työnjako oli alusta alkaen selvää ja toimi esituotantovaiheessa erinomaisesti. Aikaisempien tuottamieni projektien pohjalta voin sanoa, että opiskelijatuotannon hierarkian rakentaminen on vaikeata. Työryhmän toimijat ovat ammatillisen uransa samassa vaiheessa, monesti esimerkiksi saman vuosikurssin opiskelijoita, eikä esimiesasemaa mielellään suoda toiselle opiskelijalle. Tällöin tuottajan on vaikea saada

työnjohdollista asemaa ja työryhmän asettua tuottajan johdettavaksi. Hierarkian ollessa epäselvä, ei työskentely ole hedelmällistä. Oikeiden ihmisten kanssa tämä onnistuu opiskelijatuotannoissakin, mutta se vaatii kaikilta vahvaa sitoutumista ja motivoituneisuutta annettuun tehtävään.

Tuottajan haaste on saada asiat tapahtumaan motivoimalla tuotantotiimi ja johtamalla tuotanto kohti onnistumisia. Työnjohdollinen päätöshierarkia on siis tehtävä heti selväksi. Minulla ei ollut tähän riittäviä työvälineitä eikä sellaista auktoriteettia opiskelutovereihini nähden, että olisin onnistunut niin hyvin kuin olisin halunnut. Ryhmädynamiikan ja johtamistaidon laajempi tuntemus ja niitä edeltävät opinnot olisivat varmasti auttaneet eteenpäin tällaisessa tilanteessa. Jos työryhmän muut jäsenet eivät suostu työnjohdolliseen alaisuuteen, ovat opiskelijatuottajan käytettävissä olevat sanktiomahdollisuudet olemattomat. Tilanteen välttämiseksi tuottaja saa käyttää kaiken ongelmanratkaisukykynsä ja joutuu todennäköisesti tinkimään projektin laadusta, sillä muuten elokuva ei valmistuisi.

Tuottaja on esimerkkinä muille työntekijöille. Myöhässä kuvauspaikalle saapuminen kertoo epäkunnioittavasta asenteesta työryhmää kohtaan. Jo kymmenen minuutin myöhästymisen riittää aiheuttamaan ärtymystä ryhmän muissa jäsenissä sekä sotkemaan aikatauluja. Myös jatkuvasti muita aikaisemmin kuvauksista poistuminen aiheuttaa saman reaktion. Syyt mahdollisiin myöhästymisiin tai aikaisiin lähtöihin kerrotaan työryhmälle epäselvyyksien välttämiseksi. Jos vaaditaan työryhmää tulemaan ajoissa paikalle, on itsekin noudatettava samoja sääntöä.

5.6 Sopimus-, lupa- ja tekijänoikeusasiat

Kaikki sopimukset, luvat ja tekijänoikeudellisiin asioihin liittyvät asiakirjat tehdään aina kirjallisesti. Kirjallisen sopimusten tarkoitus on välttää väärinymmärryksiä, toimia vakuutena sopijaosapuolille ja luoda juridinen pohja yhteistyölle. (Alaja & Forssell 2004, 107.) Tuotantoon liittyy paljon lainopillisia asioita joita tuottaja ratkoo. Sopimusjuridiikkaan perehtyminen on lähes pakollista, koska koko projekti voi kaatua yhdestäkin sopimusrikkeestä maksettaviin korvauksiin.

Tuottaja varmistaa että kaikki oikeudet ja luvat ovat kunnossa. Jos idea ei ole oma, on hankittava oikeudet käsikirjoituksen toteuttamiseen. Musiikin tekijälle kuuluvat oikeudet, jotka voidaan hankkia suoraan tekijältä, Säveltäjain tekijänoikeustoimisto Teosto ry:ltä tai Gramexilta, riippuen siitä onko tekijä liittynyt kyseisiin järjestöihin. Näyttelijöiden ja tuotantoryhmän työsopimukset ja vakuutukset, jotka on hoidettava hyvissä ajoin. Myös kalustolle hankitaan vakuutus mahdollisten rikkoutumisien tai varkauksien varalle. Tekijöille selvitetään heidän omat oikeutensa ja vastuunsa tuotannon eri vaiheissa ja laaditaan asiasta kirjallinen selvitys. Näiden lisäksi myös seuraavat sopimusteknilliset asiat tulee hallita: Sponsorisopimukset, vuokrasopimukset ja kuvausluvat.

Tekijänoikeudella tarkoitetaan laissa säädettyjä määräämis-oikeuksia, jotka kuuluvat luovan työn tekijälle. Tekijänoikeudellista suojaa saa se, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen. Suojan kohteena on joko koko teos tai vain sen osa. Kuitenkaan aihe, idea, juoni, periaate tai menetelmät eivät ole suojattuja. Tekijä voi pitää oikeuden itsellään tai luovuttaa sen kokonaan tai osaksi eteenpäin. Kokonaisluovutuksesta on kysymys, kun tekijä siirtää taloudelliset oikeutensa kokonaan jollekin toiselle. Moraalisia oikeuksiaan tekijä ei voi luovuttaa. Tekijänoikeus on pääsääntöisesti voimassa 70 vuotta tekijän kuolinvuodesta. (Murto 2007, Tekijänoikeuksien abc)

Käsikirjoitusta on vaikea suojata erityisen tehokkaasti, koska jo pienet muutokset katsotaan muuttavan käsikirjoituksen täysin uudeksi tarinaksi. Idean

esittelyvaiheessa käsikirjoitus kuitenkin paljastetaan yhteistyökumppaneille ja työryhmälle, jotta se voidaan toteuttaa. Käsikirjoittaja ottaa aina pienen riskin esitellessään käsikirjoitusta. Tämä riski on pakollinen, koska käsikirjoittaja ei pysty yksin toteuttamaan ideaansa.

Musiikintekijältä ostettavat oikeudet voidaan jakaa kokonaisluovutukseen, kopiointioikeuteen ja esitysoikeuteen. Kokonaisluovutus tarkoittaa nimensä mukaisesti täydellistä oikeutta käyttää musiikkia kaupallisiin tarkoituksiin. Se voidaan ostaa vain suoraan musiikin tekijältä. Tekijälle jäävät kuitenkin aina moraaliset oikeudet, joihin kuuluu isyysoikeus, tekijä ilmoitettava ja respektioikeus, tekijää ei saa loukata. Kopiointioikeus- eli tallennusoikeus tarkoittaa tallenteiden monistuselupaa, jolloin lopputuotteesta voidaan ottaa kopioita muuhun kuin yksityiskäyttöön. Kopiointioikeuteen ei kuulu esitysoikeutta, joka ostetaan erikseen. Teoksen esitysoikeus mahdollistaa julkisen esittämisen ja on voimassa kolme vuotta, jos erikseen ei ole muuta sovittu. Kustannukset määräytyvät otettavien kopioiden, musiikin alkuperäismaan, esittämipaikan ja käytettävän musiikin määrän mukaan.

Tekijänoikeusjärjestöt Gramex ja Teosto eroavat toisistaan edustamalla eri tahoja. Kun Gramex edustaa muusikkoja, laulajia, kapellimestareita ja äänitteiden tuottajia - Teosto edustaa säveltäjiä, sovittajia, sanoittajia ja musiikin kustantajia. Teosto maksaa korvauksia, kun musiikkia esitetään nauhoitumuodossa tai livenä. Gramex ei kuitenkaan maksa tai ota maksua live-esiintymisestä, vaan keskittyy ainoastaan äänitemusiikkiin.

Pienen budjetin projekteissa ei yleensä voida käyttää tekijänoikeusjärjestöihin liittyneiden taiteilijoiden musiikkia koska esitys- ja kopiointioikeuksista koostuvat korvaukset kohoavat nopeasti tuhansiin euroihin. On mahdollista sopia erillinen käyttökorvaus Teoston ja taiteilijan kanssa, mutta harva musiikin tekijä suostuu erikseen sovittavaan pienempään tuloon. Ainoiksi järkeviksi vaihtoehtoiksi jäävät musiikin tekeminen itse, opiskelutovereiden osaamisen hyödyntäminen tai Teoston ja Gramexin ulkopuolisen musiikin käyttö ja korvauksien sopiminen suoraan tekijän kanssa. Sovimme jo aikaisemmin yhteistyötä tekemämme ulkomaalaisen tekijänoikeusjärjestöihin kuulumattoman henkilön kanssa

pienimuotoisen kertakorvauksen musiikin säveltämisestä, sovituksesta ja oikeuksien kokonaisluovutuksesta. Näin saimme parhaan mahdollisen hyödyn sijoittamallemme rahasummalle.

Vakuutus- ja kuvausryhmän palkkausasioihin ei tämän lyhytelokuvan tekoprosessissa tarvinnut paneutua erityisen perusteellisesti. Näyttelijöiden kanssa tehtiin kirjallinen sopimus projektiin sitouttamista ja työtodistusta ajatellen. Koululle ilmoitettiin heidän sosiaaliturvatunnukseksensa vakuutusta varten. Myös käytettävä kuvauskalusto oli vakuutettu koulun puolesta ja muu tarvittava kalusto oli vakuutettu kotivakuutuksen piiriin. Vakuutusasioista huolehtiminen antaa turvaa suurilta taloudellisilta tappioilta.

Kuvauslupien neuvottelemisen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa säästää turhilta viime hetken muutoksilta. Alueen tai taloyhtiön omistajan kanssa varmistetaan että kuvaaminen on mahdollista sovittuna ajankohtana eikä se häiritse ketään. Julkisilla paikoilla kuvattaessa ilmoitetaan selkeästi kuvausten olevan käynnissä jos tilanne vain sallii. Sisätiloissa tapahtuvissa kuvauksissa tarvitaan aina kuvauslupa tilojen haltialta.

Tärkeimmäksi sopimusasiaksi lyhytelokuvan ”Seitsemäs marraskuuta” tuotannon aikana koin sponsorien kanssa tehtävän yhteistyösopimuksen (LIITE 3) koska se loi laillisen veloitteen lyhytelokuvan toteuttamiseen. Yhteistyösopimukseen kirjataan kaikki neuvotellut oikeudet, velvollisuudet ja yhteistyön kannalta olennaiset asiat ymmärrettävään muotoon. Molemmat osapuolet tarkastavat ja hyväksyvät sopimuksen allekirjoituksellaan. Sopimuksia neuvotellessa aloite kannattaa antaa neuvottelukumppanille. Näin saadaan selville mikä on asianosaisen alkuperäinen tarjous ja näkemys asiasta. Tämä ei tarkoita tyytymistä ensimmäiseen sopimusehdotukseen.

Yhteistyösopimus on tyyliltään napakka, asiallista faktatekstiä sisältävä ja hyvällä suomenkielellä kirjoitettu (LIITE 4). Sen laatimisessa on viisasta käyttää juridista asiantuntemusta esimerkiksi Internetistä tai lakiopiskelijoilta, jotka saattavat tarkastaa sopimuksen puhtaasta auttamisen halusta. Alustavan sopimuksen pitäminen valmiina jo neuvottelutilanteessa antaa pohjan

neuvotteluille. Jos sopimuksesta päätetään muuttaa ehtoja, voidaan tehdä molempia osapuolia tyydyttävä versio. Vaikka sovittava asia olisi mitättömältä tuntuva kuvauslupa kerrostalon pihalla tai taloudellisesti pieni sponsorointi, on epäselvyyksien välttämiseksi tehtävä aina kirjallinen sopimus. Samaa sopimus pohjaa voidaan käyttää muunneltuna myös kuvausluvan hankkimiseen ja vuokrasopimukseen, jos siihen ilmenee tarvetta.

6 ESITUOTANNON SUURIMMAT HAASTEET

6.1 Projektinhallinta

Projektinhallinta tarkoittaa resurssien organisointia ja hallintaa sellaisella tavalla että projekti voidaan päättää suunnitellun sisältöisenä ja laatusena, aikataulun sekä budjetin mukaisesti. Tuottaja on työryhmän ydin, joka jakaa tehtäviä, valvoo tuotantoa ja tekee kokonaisvaltaisia päätöksiä tuotannon alusta loppuun. Hän on vastuussa projektin läpiviemisestä. Tärkeimpiä projektinhallintaan liittyviä tehtäviä (LIITE 5) ovat projektin aikataululliset, laadulliset, taloudelliset tavoitteet ja niiden pitäminen koko ajan kirkaana mielessä. Kun suuret kokonaisuudet ovat kunnossa, voidaan hioa pikkuasioita. Ja mitä paremmin pienet asiat ovat hoidossa, sitä paremmin tuotanto onnistuu. Tuottajalla on kokonaisnäkemys tuotannon vallitsevasta tilanteesta, sen kohderyhmästä, tavoitteista, aikataulusta, budjetista, riskeistä, ulkoasusta ja tarvittavista materiaaleista.

Selkeiden työnkuvien, tehtävien ja työmäärien järjestäminen jokaiselle tuotannon jäsenelle kannustaa tekemään töitä tehokkaammin. Jokaisen työntekijän osaaminen omassa työtehtävässään varmistetaan ja järjestetään tarvittaessa lisätietoa antavaa opastusta jos se vain on mahdollista. Tuotannon edetessä varmistetaan että eri vastuualueiden johtajat laativat aikataulun ja suunnitelman työnsä toteuttamiseksi.

Tuottaja päättää tarvittaessa nopeistakin muutoksista tuotannossa. Muutostarpeiden kartoitusta varten järjestetään säännöllisiä palaveriteita työryhmän kesken, joissa keskustellaan avoimesti esiin nousseista ongelmista ja raportoidaan työn edistymisestä. Tapaamisten määrä riippuu projektista, joten selkeää lukumäärä on vaikea antaa. Kerran viikossa pidettävä viikkopalaveri koko työryhmän kesken on mielekäs tapa kartoittaa tilannetta. Tämän lisäksi tuotannon sisäiset ryhmät kuten, valaisijat, lavastajat ja ydinryhmä tapaavat niin usein kuin tarvetta ilmenee. Kokoontumistiheys luonnollisesti kasvaa kuvauksien lähestyessä.

Jos joku työryhmän jäsen ei hoida omia työtehtäviään, on tuottaja vastuussa että joku hoitaa asian. Tuotantotiimin toiminnan valvominen ja motivointi ovat tuotannon onnistumisen ehtoja. Tuottaja ei yksin pysty hoitamaan jokaista työtehtävää. Näihin toimenpiteisiin kannattaa käyttää aikaa vaikka se saattaisi aluksi tuntua hukkaan heitetyltä. Myös tuotannon jälkeiset toimenpiteet kuten konkreettinen kiitos työryhmälle ja yhteistyökumppaneille sekä päätöspalaveri ovat osakokonaisuuksia, jotka kasvattavat ryhmädynamiikkaa eli ryhmään kuuluvien ihmisten välisiä suhteita ja vuorovaikutusta. Tunne siitä että on hoitanut työnsä hyvin ja se on huomattu antaa erityisesti ”Seitsemäs marraskuuta” tyyppisissä pienen mittakaavan lyhytelokuvaprojekteissa suurimman palkan mukana olleille ihmisille.

Hyvä tuottaja on organisoitunut ja projektinhallinnan helpottamiseksi on olemassa erilaisia apuvälineitä. Tuotantokirja (LIITE 6) eli selkeä lista tuotantoon liittyvistä asioista, auttaa muistamaan asiat ja pitämään projektin aikataulussa. Käytin tietokoneelle asennettavaa Celtix ohjelmaa, jolla pystyin samanaikaisesti käsittelemään käsikirjoitusta, tarvike- ja kalustolistaa, kuvakäsikirjoitusta ja aikataulua. Ohjelman kautta onnistui asiakirjojen tulostaminen jolloin sain tarvittavat asiakirjat tuotantokansioon, jossa säilytin kaikki tuotantoon liittyviä dokumentit ja muistiinpanot.

Projektinhallinta on kuin laivan navigointia keskiajalla. Lähdetään kohti tiettyä päämäärää tietämättä tarkasti millä keinoin tai millä aikataululla määränpään päästään. Tämä on monimutkainen tehtävä joka vaatii erilaisia voimavaroja, asiantuntemusta ja tarkkaa suunnittelua toteutuakseen, mutta edessä hämmöttävät päämäärät ovat vaivan arvoisia. Tavoitteiden onnistumiseksi on tehtävä paljon töitä ja vain kokemuksesta voi oppia hyväksi projektipäälliköksi.

6.2 Budjetin pitäminen kasassa

Elokuvan tekeminen on bisnestä, oli työstettävä aineisto kuinka omaperäistä tahansa. On olemassa idea, joka halutaan toteuttaa ja hyödyntää siitä

mahdollisesti saatavat voitot. Tuotannon jokainen vaihe kuitenkin aiheuttaa kustannuksia. Koska esituotanto on kustannuksien hallittavuudeltaan yksinkertaisin työvaihe, sen käyttäminen tehokkaasti hyväksi antaa mahdollisuuden supistaa kuluja. Käsikirjoituksen läpikäyminen ja kriittinen analysointi jo käsikirjoituksen työstövaiheessa auttavat hahmottavaan tarvittavat resurssit.

Kaikkien av-tuotantojen esituotantokustannukset koostuvat lähes samoista perustekijöistä. Lyhytelokuvan esituotantobudjetin muodostavat hyvin samat asiat kuin pitkän elokuvan tai sarjan. Esimerkiksi henkilöstökulut, kalusto- ja hallintokulut kuuluvat aina osana budjettiin. Suuruusluokka ja painotus vaihtelevat tuotannon koosta ja panostettavista resursseista riippuen (Kellison 2006, 59). Amatööriprojekteissa ei makseta suuria korvauksia näyttelijöille tai työryhmälle, joka kuulostaa hyvältä budjettia laadittaessa, mutta aiheuttaa ongelmia projektiin sitouttamisessa ja hierarkian ylläpitämisessä.

Kun elokuva on saanut rahoituksen, on se yleensä pienempi kuin haettaessa toivottiin. Tällöin alkaa budjetin karsiminen, jolloin tuottaja tai tuotantopäällikkö sopeuttaa budjetin käsillä oleviin resursseihin. Kun budjetti on saatu raameihinsa, alkaa varsinaisen tuotannon toteuttaminen. Tuotantopäällikkö joko tekee sopimuksia tai tuottaa faktaa tuottajalle erilaisten sopimusten teon pohjaksi. Näitä ovat esimerkiksi kamera-, ääni-, valo- ja muuhun kuvauskalustoon liittyvät tarjoukset, koko elokuvan jälkityöstö sekä näyttelijöiden- ja työryhmän sopimukset. Tuotantopäällikkö toimii siis tuottajan oikeana kätenä.

Kuvaus, eli tuotantovaiheessa budjetoidut kulut saattavat muuttua huomattavasti. Syinä voivat olla sääolosuhteet, onnettomuudet tai muut ennalta arvaamattomat tapahtumat, jotka viivyttävät yllättäen tuotantoa. Siksi tuottaja rakentaa budjetin yleensä noin kymmenen prosenttia ylijäämäiseksi, mahdollisen katteen lisäksi. Tämä antaa pelivaraa yllättävien menojen kattamiseksi. Vaikka suunnitelmat olisivat tarkasti laaditut, niin virhearviointeja luonnollisesti sattuu. Tuotantosuunnitelman ja aikataulun pettäessä

varasuunnitelman lisäksi on löydyttävä rahaa, jonka kymmenen prosentin puskurirahasto tarjoaa.

Tuotannon aikana suurimmat kulut muodostuvat henkilöstön palkkioista. Toinen merkittävä kustannus syntyy teknisestä välineistöstä. Näistä normaalisti suurimmista menoeristä, "Seitsemäs marraskuuta" – lyhytelokuvan budjetti kasvoi nolla euroa. Jo tästä voidaan päätellä että kyseessä oli pienen budjetin tuotanto. Suurin osa laatimastani kustannusarviosta koostui matka- ja cateringkuluista. Tämä johtui etäisyydestä kuvauspaikalle ja tuotantoryhmälle maksettavien palkkioiden hoitamisesta laadukkaan muonituksen kautta. Pienen projektin tuottajalle ruokana maksettava palkka on kaiken puolin järkevää, sillä hyvä ruoka auttaa jaksamaan ja pitää motivaation yllä kohtuullisin kustannuksin.

Perinteisesti koko tuotannon vaikein budjetoitava työvaihe on ollut jälkituotanto. Tämä johtuu lukuisista vaikeasti hallittavista muuttujista. Näihin kuuluvat läpikäytävän kuvamateriaalin määrä, editointiin ja erikoisefekteihin kuluva aika, musiikin säveltäminen, Teosto-maksut ja markkinointikustannukset. Kaikki pienimmätkin muutokset käsikirjoituksessa vaikuttavat jälkituotantoon kuluvaan aikaan. Jälkikäteen tehtävä päätös lisätä kertojääni kasvattaa kuluja niin jälkitöihin käytettävän ajan, kuin osaavan spikkaajan palkan osalta. Kustannusten noustessa on todennäköistä että budjetti ylittyy ja syntyy tarve hankkia lisää yhteistyökumppaneita tuotannon taakse. On myös mahdollista suunnitella kuvausten jälkeen tuleva raha käytettäväksi jo kuvausten aikana ja ottaa laina tarvittavaksi ajaksi. Ylimääräisten tavaroiden ja lavasteiden myynti kuvausten jälkeen auttaa paikkaamaan budjettiin syntyvää alijäämää. Tuotantoyhtiössä on mahdollista ulkoistaa jälkityövaihe siihen erikoistuneelle yritykselle ja maksaa laitteista ja tekijöistä samalla könttäsummalla. Näin välttään monilta materiaalikustannuksilta ja muilta yllättäviltä kuluilta, joita jälkitöissä syntyy.

Opin tuotannon aikana että budjettiasioissa ei kannata luottaa yhteen tai edes kahteen lähteeseen. Vaikka tietolähteet ovat aikaisemmin koettu luotettaviksi, ei budjettia tulisi koskaan rakentaa toisen käden tietoon jos vain suinkin on mahdollista hankkia tieto viralliselta taholta. Tämä virhearviointini maksoi

tuotannon päätösjuhlien eli karonkan verran, joka jätti hieman karvaan maun suuhun koko tuotantoryhmälle.

Normaali AV-tuotanto on tiukkaa liiketoimintaa, jonka tarkoitus on tehdä mahdollisimman paljon voittoa. Tämä lyhytelokuva eroaa normaalista av-tuotannosta, sillä lähtökohtana oli voiton tavoittelemisen sijaan tuotannon toteuttaminen mahdollisimman laadukkaasti ja saada sitä kautta arvokasta työkokemusta. Näin on asia lähes jokaisen lyhytelokuvan kohdalla. Teimme tämän selväksi jo alusta alkaen niin työryhmälle, kuin yhteistyökumppaneillekin. Tämä ei poistanut tarvetta budjetin laatimiseen, vaan lisäsi sitä entisestään. Rahoituksen ollessa mitätön verrattuna oikeiden ohjelmien tekemiseen, suunnitellaan tarkasti minne olemassa olevat resurssit olisi järkevintä sijoittaa. Sovimme työryhmän kanssa että omia rahoja emme tuotantoon sijoita, joten kaikki raha ja tarvittavat välineet hankittaisi yhteistyökumppaneiden kautta.

6.3 Miten pidän kiinni aikataulusta?

Lähtökohta aikataulun onnistumiselle lähtee suunnittelusta. Ylioptimistisesti rakennettu kuvausaikataulu aiheuttaa kiireen ja stressin lisäksi myöhästelyitä ja heikkolaatuista kuvausmateriaalia. Aikataulun näyttäminen työryhmän jäsenille ja heidän mielipiteensä kysyminen auttaa hahmottamaan aikataulun rakentamista ja sen puutteita. Onnistuneen tuotannon järjestämistä voidaan kuvata kulkemisena välietapista toiseen. Ennen kuin ryhdytään varsinaisiin toteutustoimiin, tulee tietyt suunnitelmat ja perusvalmiudet olla tiedossa. Näin rakennetaan selkeät päämäärät jokaiselle osa-alueelle ja aikataulut niiden toteuttamiselle. Välitavoitteiden asettaminen on tärkeää motivaation ylläpitämiseksi, sillä lopullinen määränpää saattaa alkuvaiheessa tuntua kovin kaukaiselta. Ensimmäisestä synopsiksesta saattaa kestää vuosia teoksen valmistumiseen. Välitavoitteiden avulla työn kehittymistä voidaan seurata myös aikataulullisesti tarkemmin.

Kuvaustilanteessa aikataulu antaa pohjan työnteolle, mutta aina sitä ei voida noudattaa orjallisesti. Jos ja kun kuvausaikataulu jostakin syystä pettää ei ole

syytä mennä paniikkiin. Ennakolta varattu ylimääräinen kuvauspäivä ja 10 % ylijäämä budjetista tulevat nyt tarpeeseen. Seuraava askel on kertoa koko tuotantoryhmälle ongelmasta aikataulussa. Ihmisten ajan tasalla pitäminen selventää ennakkoluuloja ja valmistaa henkisesti tulevaan. Turha kiirehtiminen johtaa virheisiin ja sitä kautta aikataulu venyy entisestään. Joskus paras tapa saada kiinni aikataulusta on unohtaa se ja rauhoittaa tilanne keskustelemalla työryhmän kanssa ongelman ratkaisumahdollisuuksista.

Onnistuin sovittamaan koko tuotantoryhmän aikataulut toisiinsa erinomaisesti. Aikataulut pitivät ja ylimääräistä aikaa ei jäänyt kuin hieman, joten tunsin onnistuneeni aikataulutuksessa hyvin. Kuvauspaikalla ei vallinnut kaaosta vaan tekemisen meininki. Kuvausten hajauttaminen kolmeen eri viikonloppuun toimi loistavasti, sillä näin työryhmä ei rasittunut liikaa, materiaali voitiin tarkastaa rauhassa ja tehdä muita tarvittavia muutoksia. Tämä oli osittain käytännön sanelema pakko kaluston saatavuuden, oman päivätyöni ja näyttelijöiden aikataulun takia.

Tarkka aikataulu rakennettiin näyttelijöiden ehdoilla (LIITE 7). Suunnittelun lähtökohtana toimi näyttelijän kaikkien kohtausten kuvaaminen yhden tai kahden eri viikonlopun aikana. Näin ei syntyisi tarvetta kuljettaa kaikkia näyttelijöitä kuvauspaikalle joka viikonloppu, mikä olisi miellyttävämpää näyttelijöille ja leikkaisi cateringkuluja. Jälkikäteen voidaan todeta että ylimääräiset avustajat, jotka valitettavasti joutuivat perumaan viime hetkellä, olisivat olleet erittäin tarpeellisia tavaroiden kantamisessa kuvaustilanteessa. Näin kuvauspaikalta toiseen siirtyminen olisi nopeutunut huomattavasti. Onneksi näyttelijät antoivat oman panoksen näissä heille täysin vapaaehtoisten töiden tekemisessä.

6.4 Yhteistyökumppanien hankinta

Sponsorointiyhteistyö on vastikkeellista yhteistyötä kahden eri osapuolen kesken (Alaja & Forssell 2004, 22). Se syntyy itsekkäistä lähtökohdista, kun on tarve rahaan ja resursseihin. Kyse ei ole hyväntekeväisyydestä, vaan yhteistyökumppanit haluavat tietää tarkasti mihin rahansa sijoittavat ja mitä panoksellaan saavat. Sponsoriyhteistyön perusajatuksena on tarinan kertominen sponsoroitavan tuotteen tai tapahtuman avulla.

Yrityksillä on yleisesti ottaen negatiivinen kuva sponsoroinnista. Se mielletään avustusluonteiseksi ja näin ajattelevat myös monet yksityishenkilöt. Sponsorien etsintääni nimitettiin tuotantoryhmäni kesken leikkisästi ”kerjuukierrokseksi”. Se kertoo paljon yleisistä asenteista. Yrityksille kannattaa puhua sponsorin sijaan yhteistyökumppanista ja yhteistyösopimuksesta. Yritysten ajatusmalliin vaikuttaa sponsorointiyhteistyön vaikutuksien vaikea arvioiminen. Kun kohde elää omaa elämäänsä ja on alttiina niin onnistumisille kuin epäonnistumiselle, on ymmärrettävää että suuret panostukset ovat vaikeita. Yrityksen maineelle on eduksi punnita tarkasti hyvät ja huonot puolet ennen päätöksen tekoa. Tässä tilanteessa tuottajalla on tärkeä tehtävä kertoa yritykselle yhteistyöstä saatavat edut.

Sidosryhmätyöstä saatavat hyödyt ovat yritykselle tärkein kulttuurisponsoroinnista saatava hyöty. Sidosryhmällä tarkoitetaan kaikkia niitä tahoja joiden kanssa yritys on tekemisissä. Tuki kohdistuu yleisesti pieniin kohderyhmiin pois lukien festivaalit ja massatapahtumat. Yhteistyön suurimpia vahvuuksia onkin kyky tavoittaa merkittäviä sidosryhmiä pienellä panostuksella. On vakuutettava yhteistyökumppani mahdollisuudesta saada vaatimattomalla panostuksella aikaan suuri hyöty rajatussa kohderyhmässä. Myös puhdas auttamisenhalu ja yhteisvastuullisuus ovat asioita jotka saavat yrityksen mukaan yhteistyöhön. Mainostajienliiton teettämän sponsoribarometri (Mainostajien liitto, sponsorointibarometri 2008, 18) tutkimuksen mukaan juuri yhteiskuntavastuullisuus on tärkein syy aloittaa sponsoriyhteistyö.

Suomessa kulttuurisponsorointi on valtaamassa alaa urheilulta, joka kattaa kaikesta sponsoroinnista 60 prosenttia. Kulttuurisponsorointi on jäljessä verrattuna Euroopan keskiarvoon prosenttiosuuden ollessa 14 prosenttia kaikesta sponsoroinnista. Loput 26 prosenttia jakautuvat muihin kohteisiin. (Mainostajien liitto, sponsorointibarometri 2008, 3.) Tutkimuksen mukaan sponsorointia aiotaan lisätä vuonna 2008. Tulevaisuudessa vuoden 2008 lopussa alkanut taantuma vähentää yritysten sponsoriyhteistyö halukkuutta merkittävästi.

Urheilua sponsoroidaan koska se on tuttu ja turvallinen kohde. Liikuntaan liitetään terveet ja positiiviset arvot, joita yritys haluaa liitettäväksi myös omaan toimintaansa. Tämän tiedostamisen ja siitä saatavan hyödyn vertaaminen kulttuurisponsorointiin on avain lyhytelokuvan yhteistyökumppaneita etsittäessä. Mitä konkreettista hyötyä yritys saa sponsoroidamalla suurella summalla nuorten jalkapalloa verrattuna pieneen panostukseen juuri tähän projektiin? Perustelut mietitään tarkasti jo ennen neuvotteluja, koska uskottavuus on varsinaisessa tapaamisessa kaikkein tärkeintä. Esimerkkinä käytän ”Seitsemäs Marraskuuta” – lyhytelokuvaa, joka kertoo Jokelan surmatapahtumista. Tämä ei ole tuttu, turvallinen, terve tai positiivinen aihe, joten alkuasetelma sponsoritukea haettaessa on vähintään haasteellinen. Yhteistyökumppanit on vakuutettava yhteistyön kannattavuudesta ja siitä saatavasta hyödystä.

Tämän projektin kohdalla sponsorien houkuttelemiseksi jouduin tukeutumaan normaalien lopputekstimainintojen, elokuvafestivaaleille lähetyksen, opiskelun tukemisen ja DVD – kopion lisäksi myös yhteistyökumppanien moraalisiin arvoihin. Päätimme yhteistyössä koko tuotantoryhmän kanssa lahjoittaa vähintään 20 prosenttia rahana saatavasta sponsorituesta Jokelan uhrien omaisten tukemiseen. Vaikka tämä leikkasi lyhytelokuvaan sijoitettavan panostuksen määrää sponsorien antamasta tuesta, se oli liikkeelle-paneva voima yritysten yhteistyöhalukkuuteen. Lisäksi tämä oli työryhmän henkilökohtainen avunanto Jokelan tapaukselle.

Tapaamisen eli pitchin järjestäminen yhteistyökumppanien kanssa voi olla hankalaa. Pitch on englanninkielinen lainasana, joka viittaa idean,

käsikirjoituksen tai elokuvan myymiseen. Se on myös tuottajan myyntipuhe, jonka tarkoituksena on saada projektille rahoitus. Hankalaksi tapaamisen järjestämisen tekee oikeiden ihmisten löytäminen. Tutkimustyö mahdollisista sponsoreista ennen tapaamisen järjestämistä on lähes pakollista tulosten aikaansaamiseksi. Pitää tuntea yrityksen arvomaailma, asenteet ja yleinen suhtautuminen sponsorointiin. Kun yrityksen arvomaailmat ovat linjassa toteutettavan projektin kanssa, on paljon helpompi myydä idea yritykselle. Samat asiat pätevät myös suuremman tuotannon rahoituksen etsimiseen. (Kellison 2006, 51, 52, 253.) Markkinoiden ja ihmisten tunteminen ja niihin tutustuminen on avain onnistuneeseen myyntipuheeseen tai ainakin sen järjestämiseen.

Yhteistyökumppaneihin, tässä tapauksessa sponsoreihin, voidaan olla yhteydessä sähköpostilla tai puhelimella jo ennen tapaamista, jotta päättävät elimet olisivat paikalla silloin kun ehdotus yhteistyöstä esitetään. Aikataulu tapahtuu tietysti yrityksen ehdoilla. Neuvottelut on mahdollista hoitaa myös sähköpostin kautta, mutta itse koen parhaimmaksi käydä neuvottelut kasvokkain. Näin luodaan henkilökohtaisempi side yhteistyökumppaniin mikä luo parempia mahdollisuuksia myös tulevaan yhteistyöhön. Toinen vaihtoehto on mennä liikekadun varteen, kävellä rohkeasti sisään liikkeeseen ja kysyä johtajaa neuvotteluihin. Suora lähestymistapa toimii pienissä yrityksissä, joissa päättävät elimet ovat lähes aina läsnä. Vaikka näin pystytäänkin lyhyessä ajassa käymään läpi monen yrityksen kiinnostus projektia kohtaan, niin pienet sponsorointisummat ja todennäköisyys nuivaan vastaanottoon ajavat tutkivampaan lähestymistapaan.

Neuvottelemisen yhteistyösopimuksista kannattaa aina. Vaikka neuvotteluissa menisi aikaa ja lopputuloksena olisi epäonnistuminen, niistä oppii aina jotain uutta. Projektista ja yrityksestä riippuu mitä asioita kannattaa korostaa. Monet yritykset haluavat tietää muiden ja mahdollisesti vielä haettavien yhteistyökumppanien nimiä. Tärkeintä on tehdä selväksi olevansa tosissaan projektin suhteen ja kuulostaa samalla tuoreelta kuulijan korvaan. Erottuminen muista sponsoritukea hakevista tahoista kuten urheiluseuroista tapahtuu viestimällä tunteella, joka on linjassa yrityksen arvomaailman kanssa.

Sponsorit katsovat tarkasti miltä sponsoritukea hakeva henkilö näyttää ja käyttäytykö hän kuten projektinjohtajan odotetaan. Edustava pukeutuminen ja itsevarma esiintyminen viestittävät osaltaan yritykselle edustuskelpoisesta sponsorointikohteesta, joka saattaisi sopia yrityksen arvomaailmaan. Näistä kaikista asioista yhdessä syntyy yrityksen päätös yhteistyön aloittamisesta. ”Seitsemäs marraskuuta” oli päättötyö joten samalla yritys tuki opiskelijoita ja heidän tulevaisuuttaan työelämässä, olemalla näin yhteiskuntavastuullinen. Yritykset eivät välttämättä itse ajattele mitä annettavaa heillä on opiskelijoille, joten tuottajan on kerrottava heille mitä he voivat saada aikaan pienellä panostuksella.

Sponsorointikohdetta myytäessä mietitään tarkoin millä eri tavoilla näkyvyyttä voidaan tarjota. Urheilusponsoroinnissa logon näkyminen lippalakissa ja paidassa ovat yksinkertaisia asioita, mutta entä lyhytelokuvaidean myyminen? Logo lopputeksteissä, ensi-iltakutsut, festivaaliesitykset ja DVD - kopiot eivät aina riitä. Näkyvyys on sekä tekijät että tukijan etu, joten siihen kannattaa panostaa. Hyviä keinoja näkyvyyden lisäämiseksi ovat tuotteen liittäminen tapahtumiin ja tilaisuuksiin, erilaiset tempaukset, shokeeraaminen ja yhteistyö esimerkiksi kaupungin kanssa. Koskaan ei kuitenkaan luvata asioita joita ei varmasti pystytä pitämään. Sopimukseen kirjattujen asioiden toteutus varmistetaan aina ennen allekirjoitusta.

Ensimmäistä kertaa myyntipuhetta esittäessä tilanne voi tuntua jännittävältä ja vaikuttaisi helpommalta tehdä esitys kollegan tukemana. Tästä huolimatta kannustan kokemuksieni pohjalta hoitamaan neuvottelut yksin ilman partneria. Näin muodostuu henkilökohtaisempi suhde yhteistyökumppaniin ja usko tuottajan kykyihin projektinvetäjänä vahvistuu sponsorin silmissä. Yhteistyöprojekteissa saattaa olla mukana monia ihmisiä, joiden tulee olla mukaan neuvotteluissa alusta alkaen. Tällöin sovitaan ja harjoitellaan selkeät roolit ennen neuvottelujen aloittamista epäjärjestyksen välttämiseksi. Ehdotuksen tarjoaminen edustavasti ja selkeästi esimerkiksi PowerPoint-esityksenä kannetavalta tietokoneella antaa osaavan kuvan projektinhallintataidoista. Mukaan kannattaa ottaa myös mahdollinen demoreel

eli lyhyt videokollaasi aikaisemmista töistä. Tämä antaa yhteistyökumppaneille alustavan kuvan valmiin tuotteen laadusta. Hyvä valmistautuminen esitykseen on kunnioitusta mahdollista yhteistyökumppania kohtaan.

Yhteistyökumppanien lähestyminen myös kirjallisesti on mahdollista. Ammattimaisesti kirjoitettuun pitchiin on olemassa tietyt standardit joita noudatetaan. Yksinkertaisen fontin käyttäminen ja oman persoonallisuutesi pois jättäminen ovat tärkeimpiä asioita. (Kellison 2006, 90–94.) Kirjallinen lähestyminen kannattaa ottaa mukaan mahdolliseen tapaamiseen, sillä tarpeen tullen sen voi jättää yhteistyökumppanille. Kokemuksieni perusteella sopimus, jonka taloudellinen suuruus ei ylitä sataa euroa, kannattaa yrittää viedä loppuun asti heti. Yritykselle kyse ei ole suurista summista ja asia on näin vielä tuoreena mielessä.

Lyhytelokuvan tekemiseen tarvitaan aina rahaa, mutta yhteistyökumppanille tuen antaminen yrityksen omina tarvikkeina ja palveluina on mieluisampaa. Ainakin majoitus, ruokailu, kuljetus ja joitakin sähkölaitteita on mahdollista saada oikeiden sponsorien kautta ilmaiseksi tai tuntuvalta alennuksella. Samalla budjetista varatut rahat vapautuvat muuhun käyttöön. Majoituksen tai auton vuokraaminen on kallista, joten neuvottelut yrityksiä kanssa ovat lähes aina vaivan arvoisia.

Rahoituksen hakeminen on pitkäjänteistä työtä, jossa on varauduttava pettymyksiin. Loistavasti tehty esitelmä ja valmistautuminen eivät takaa yhteistyökumppanuuden syntyä. Vastaanotosta riippumatta on käyttäydyttävä ammattimaisesti. Yrityksen palvelut saattavat tulla tarpeeseen tulevissa projekteissa, jotka sopivat paremmin yrityksen arvomaailmaan. Kun asia on esitetty selkeästi neuvottelukumppanille eikä vastakaikua asian tiimoilta ole ilmennyt, voidaan vain kiittää annetusta ajasta ja hankia seuraava tapaaminen. Sponsoreita etsittäessä alkuvuosi on parasta aikaa, sillä yritysten budjeteissa on vielä väljyyttä. Jo vuodenvaihteessa voidaan aloittaa alustavia neuvotteluja yhteistyöstä.

Myyntipuheen päätavoitteena on kertoa yhteistyökumppanille mitä halutaan ja mitä annettavaa juuri tällä projektilla on yritykselle. Esityksen tyylin sovittaminen projektiin ja tuottajan persoonallisuuteen on tärkeää, sillä samalla kun myyt projektia myyt myös itseäsi. Koska tapaamiset kestävät yleensä muutamia minuutteja, myyntipuhe on lyhyt ja ytimekäs ja sisältää vain tärkeimmät faktat. Näihin kuuluvat synopsis, kustannusarvio ja aikataulu. Mukaan otetaan myös sopimusasiakirjat ja vastaukset yhteistyökumppanin mahdollisesti esittämiin kysymyksiin. Kun koko tuotannon keskeinen idea pystytään kertomaan neuvottelujen päätteeksi kahdella lauseella, ollaan lähellä tiivistystä jonka yhteistyökumppani pystyy selkeästi hahmottamaan. Edellä esitetyt lähestymistavat poikkeavat tuotantoyhtiöitä ja televisiokanavia lähestyttäessä suuresti niin laajuudeltaan kuin yksityiskohdiltaan ja ohjeet ovat tarkoitettu sovellettaviksi ainoastaan yrityksiä kanssa tehtäviin sponsorisopimuksiin.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tavoitteeni oli valaista tuottajan työnkuvaa ja roolia lyhytelokuvan esituotannossa ja kertoa millä keinoin esiin nousevista ongelmista selvittää. Tavoitteeni olivat hieman liian kunnianhimoisia ja laajoja. Tarkempi aiheen rajaus olisi antanut enemmän aika keskittyä yksityiskohtiin pintapuolisen käsittelyn sijaan ja näin helpottanut työn koostamista. Toisaalta tarkoitukseni oli antaa pohja aloittelevalle tuottajalle esituotannon eri osa-alueista.

Lyhytelokuvan tuottaminen ei ole erityisen työelämälähtöinen aihe, koska pelkkien lyhytelokuvien tuottamisella ei Suomessa pysty itseään elättämään. Ne kuitenkin antavat tärkeää kokemusta tuotannon rakentamisesta, toimivat työnäyteinä ja näin antavat ponnahduslaudan aloittelevalle tuottajalle, kun tulee aika hakea oikeisiin töihin. Tämä oli syy miksi halusin perehtyä tuottajan rooliin lyhytelokuvan esituotantovaiheessa.

Koulutukseni aikana toimin neljän eri projektin tuottajana. Tämän lisäksi olen toiminut tuottajana monissa koulun ulkopuolisissa tuotannoissa. Jokainen projekti on tarjonnut uudet uniikit haasteensa, joiden edessä kasvoin ja kehityin tuottamisen osa-alueella. Oman kokemukseni kautta olen havainnoinut miten ihmisten ja asioiden kanssa tulee toimia. Lisäksi oman työni reflektoinnilla pystyin löytämään omia vahvuuksiani ja heikkouksiani tuottajana ja näin kehittämään ammattitaitoani. Lukemani kirjallisuus ja muu lähdeaineisto vahvistivat käsitystäni tuottajan roolista. Tuottajan rooli ja päätöksenteon motiivit olisivat selkeytyneet vielä paremmin haastatteleamalla useita eri tuottajia niin amatööri kuin ammattilaistuotannoista. Näin olisin saanut omien ja koulukaverieni jakaman tietämyksen tueksi kokemuksellista tietoa myös ulkopuoliselta taholta. Totuus selviää vasta oikean työelämän alkaessa.

Eräs heikkouteni tuottajana tässä produktiossa oli työtehtävien delegointi. Aikaisemmissa kouluprojekteissa luokka jaettiin ryhmiin, mutta nyt jouduin hankkimaan koko työryhmän itse. Olimme sopineet työryhmän pitämisestä mahdollisimman pienenä, mutta kaksi työntekijää oli liian vähän kuvaustilanteessa. Tämä toimi intiimeissä kohtauksissa, mutta kuvauspaikan

rakentamiseen ja kaluston pystyttämiseen kului turhan paljon aikaa. Parempi työryhmän rekrytointi ja sitouttaminen projektiin olisivat ratkaisseet tämän ongelman. Haalin tehtävät liiaksi itselleni, koska enkä luottanut siihen, että muut hoitaisivat ne. Kaikkia asioita ei tarvitsisi tehdä minun haluamallani tavalla, sillä toinen tapa hoitaa asiat saattaisi olla yhtä tehokas tai jopa tehokkaampi.

Selvittämättömiksi asioiksi jäivät muun muassa budjettineuvottelujen käynnistäminen ja toteuttaminen ammattimaisessa tuotannossa. Perustuuko kaikki sisäpiiriyhteyksiin vai onko mahdollista saada tuote myytyä ilman laajaa suhdeverkostoa? Olen ollut mukana ammattilaisvoimin toteutetuissa tuotannossa vain muutaman kerran kamera-assistenttina tai apulaisena, joten tarkkaa kuvaa ei ole syntynyt. Kysymykseen vastaaminen olisi vaatinut haastatteluja kokeneilta tuottajilta.

Tuotanto koettiin työryhmän ja näyttelijöiden kesken onnistuneeksi ja yhteistyökumppanit olivat tyytyväisiä rahoillensa saamaan vastineeseen. Työssäni näkyy varmasti myös selkeästi se, että olen itse hoitanut rahoituksen kaikille tuottamilleni projekteille. Koska aihe oli erityisen kiinnostava, keskityin yhteistyökumppanien hankintaan tarkasti. Opinnäytetyöni tekemisen aikana olen oppinut ymmärtämään ihmisten kanssa toimimista ja sen kuinka tärkeää on olla organisoitunut. Tämä työ ei perustu ainoastaan ”Seitsemäs marraskuuta” – lyhytelokuvan kautta opittuihin asioihin vaan on kokonaisvaltainen näkemykseni tuottajan roolista lyhytelokuvan esituotannossa. Tämä ei tietenkään ole ainoa totuus, vaan tapoja toimia tuottajana on luonnollisesti olemassa yhtä monta kuin on tekijöitäkin.

LÄHTEET

Airaksinen, T. & Villkka, H. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Alaja, E. & Forssell, C. 2004. Tarinapeliä. Sponsorin käsikirja. Sponsorointiyhteistyön perusteet ja käytännön toimintaohjelma. Helsinki: Suomen urheilumuseosäätiö.

Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskus AVEK. Toimintakertomus 2007-2008. Luettu 3.11.2008. <http://www.kopiosto.fi/avek>

Cartwright, S. 1996. Pre-production planning for video, film and multimedia. Boston: Focal Press.

Dally, P. 2002. The Audiovisual management handbook. An in-depth look at the film, television and multimedia industry in Europe. Madrid: Media Business School.

Harmon, R. 1988. Film producing. Low budget films that sell. Hollywood: Samuel French Trade.

Herkman, J. 2002. Audiovisuaalinen mediakulttuuri. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13.uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hytti, J. 2005. Teatterituottajan opas. Helsinki: Like.

Kankaanpää, T. 1998. Projektinhallinta. Luettu 3.3.2009 http://www.cc.puv.fi/~tka/kurssit/Tietojarjestelmien_suunnittelu/1.htm

Kellison, C. 2006. Producing for tv and video. Real-world approach. Amsterdam: Elsevier.

Mainostajien liitto. 2008. Sponsorointibarometri. Mainostajien Liiton Sponsorointibarometri arvioi suomalaisten yritysten investoimien sponsorointieurojen määrää ja jakaumaa eri kohteille. Luettu 11.11.2008. <http://www.mainostajat.fi/mliitto/sivut/Sponsorointibarometri2008tausta.pdf>

Murto, K. juristi. 2007. Tekijänoikeuksien abc. Luettu 1.10.2008. <http://www.teme.fi/muut/tekijanoikabc.htm>

Suomen elokuvasäätiö. 2009. Suomen elokuvasäätiön tukiohjeisto 1.1.2009. Luettu 5.2.2009. <http://www.ses.fi/dokumentit/Tukiohjeet.pdf>

Suomen Elokuva- ja videotyöntekijöiden liitto. 1999. Ammatinkuvat. Luettu 23.11.2008. <http://www.teme.fi/set/ammattikuvat>

Sidney, L. 1995. Elokuvan tekemisestä. Like, Helsinki.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2008. Ammattinetissä esitellään ammattialoja, ammatteja, työtehtäviä ja työelämän kysymyksiä. Luettu 5.4.2009.
<http://www.ammattinetti.fi>

Töyrylä, H. 2005. Kuvausaikataulu kustannusten kivijalkana. Kustannusten muodostuminen Tv-sarjassa. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Viikari, T., Raike, A & Laitinen, K. Elokuvantaju. 1999. Luettu 6.5.2008.
<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/tuotanto/tuotantopaallikko.jsp>

LIITTEET

LIITE 2

Tuotantokustannukset**LYHYESTI**

NIMI: Seitsemäs Marraskuuta	
TEKIJÄT: Henkka & Arto	
PÄIVÄYS: 29.9.2007	
OHJAAJA: Henrik Tuominen	TUOTTAJA: Arto Mäkelä
# ESITUOTANTO:90	# KUVAUSPÄIVÄT:6 # JÄLKITUOTANTO:60
# RAKENTAMINEN:1	# STUDIO:0 # KENTTÄKUVAUS:6

BUDJETTI LAJITTELU		ARVIO	TODELLINEN	%
A	KÄSIKIRJOITUS	-	-	-
B	TYÖRYHMÄN PALKAT	-	-	-
C	ESITUOTANTO	50€	45€	6
D	LAVASTUS, PUUVUSTUS, TARVIKKEET	100€	150€	20
E	MATKUSTUSKUSTANNUKSET	250€	210€	28
F	STUDIO JA ÄÄNITYS	-	-	-
G	RAKENNUSKULUT	20€	15€	2
H	KALUSTO	-	-	-
I	KUVA JA ÄÄNI NAUHAT	35€	34,90€	4
J	CATERING	300€	254€	34
L	SEKALAINEN	60€	40€	5
M	EDITOINTI JA JÄLKITYÖT, MONISTUS	10€	5€	1
YHTEENSÄ		825€	753,90€	100
	ESITUOTANTO	150€	195€	26
	KUVAUKSET	605€	513,90€	68
	JÄLKITUOTANTO	70€	45€	6

KOMMENTIT:

KOSKA TYÖRYHMÄLLE EI MAKSETA PALKAA, HEILLE ANNETAAN KUVAUSPÄIVINÄ KUNNON RUOKA RAVINTOLASSA MIKÄ LISÄÄ MUONITUSKUSTANNUKSIA.

JÄLKITYÖ KUSTANNUKSET OVAT ERITTÄIN PIENET, SILLÄ OLEMME JO HANKKINEET AIKAISEMPIA PROJEKTEJA VARTEN TARVITTAVAT MATERIAALIT, JOITA VOIDAAN KÄYTTÄÄ HYVÄKSI.

KAIKKI KALUSTO SAADAAN KOULULTA KÄYTTÖÖN ILMAISEKSI.
DVD LEVYJEN LÄHETYKSESTÄ JA MARKKINOINNISTA SYNTYNEET POSTIKULUT ON SISÄLLYTETTY SEKALAISIIIN KULUIHIN.

SPONSOROINTISOPIMUS

1. Vastaanottaja:

Nimi: _____
 Yhteyshenkilö: _____
 Puhelin: _____
 Pankkitili: _____

2. Sponsorioija

Nimi: _____
 Yritys: _____
 Osoite: _____
 Puhelin: _____

3. Sponsorin mainoksen sijainti

4. Taloudellinen tuki:

Tuen laatu: _____
 Tuen määrä: _____
 Tuen saamisen eräpäivä: ____ . ____ . ____
 Sopimus on voimassa: ____ . ____ . ____ - ____ . ____ . ____

5. Muita sovittuja asioita:

Liittonne nimi/logo näkyy lyhytelokuvan lopputeksteissä.
 Lyhytelokuvaa tullaan lähettämään elokuvafestivaaleille.
 Teille toimitetaan DVD-kopio valmiista tuotteesta.
 Lyhytelokuvan sponsorituesta _____ lahjoitetaan Jokelan uhrien omaisten tukemiseen. Tuen luovuttamisen yhteydessä mainitaan liittonne nimi.

Tätä sopimusta on tehty 2 kappaletta, yksi vastaanottajalle ja yksi sponsorille.

6. Allekirjoitukset:

Paikka ja aika: _____ Vastaanottajan allekirjoitus ja nimen selvennys:

Paikka ja aika: _____ Sponsorin allekirjoitus ja nimen selvennys:

YHTEISTYÖSOPIMUKSEN SISÄLTÖ

- Sopijapuolet
- Sopimuksen tarkoitus
- Sopimuksen kesto
- Yrityksen rooli
- Rajoitukset
- Yrityksen saamat oikeudet
- Yhteistyökorvaus
- Velvollisuudet
- Sanktiot
- Erimielisyyksien ratkominen
- Päiväys ja allekirjoitus

(Alaja & Forssell 2004, 109.)

PROJEKTINHALLINNAN TEHTÄVIÄ

- Työn ja tavoitteiden suunnittelu
- Projektin etenemisen hallinta
- Riskien hallinta
- Resurssien arviointi ja jako
- Työn organisointi
- Rahoituksen hankinta
- Virheiden ehkäiseminen
- Projektin päättäminen
- Tulosten analysointi
- Työryhmän ja yhteistyökumppanien kanssa kommunikointi

(Kankaanpää T. 1998, Projektinhallinta.)

TUOTANTOKIRJA

- Työryhmän yhteistiedot
- Vastualueiden määrittely
- Käsikirjoitus
- Aikataulu
- Budjetti
- Materiaali luettelo ja kalusto
- Lavasteet ja puvustus
- Ruokailu ja matkustaminen
- Kuvausluvut ja vakuutukset
- Tarvittavat sopimukset

(Kellison, 2006, 103.)

TUOTTAJA: Arto Mäkelä OHJAAJA: Henrik TuominenNIMI: Seitsemäs Marraskuuta Kuvauspäivät: 6 (5)

LIITE 7: 1 (2)

KUVAUSAIKATAULU LYHYESTI

Aika	Mitä tapahtuu	Int Päivä/yö	Ext	Näyttelijät	Paikka	Lavasteet	Vaatteet
15.3.2008 LA 13:00	Kävely koululle	Päivä	Ext	Samuli ja Minna	Koulun parkki	Auto	Samulin puku
15.3.2008 LA 15:30	Ruokatauko	-	-	-	-	-	-
15.3.2008 LA 16:30	Koulun edessä juttelu	Päivä	Ext	Samuli ja Minna	Koulun edusta	-	Samulin puku
15.3.2008 LA 20:00	Valokuvaus käytävällä	Päivä	Int	Samuli	Koulu 2.kerros	kamera	

16.3.2008 SU 11:00	Keskustelua	Päivä	Ext	Sanna ja Hansu	Sivu sisäänkäynti	tupakat	Hansun takki
16.3.2008 SU 15:00	Ruokatauko	-	-	-	-	-	-
16.3.2008 SU 16:00	Pekka saapuu paikalle	Päivä	Ext	Sanna,Hansu,Pekka	Sivu sisäänkäynti	ase	Pekan puku
16.3.2008 SU 18:00	Sanna puhuu puhelimeen	Päivä	Int	Sanna	Koulun ala-aula	puhelin	ase

12.4.2008 LA 11:30	Pekka kävelee kadulla	Päivä	Ext	Pekka	Pankin vieressä		Pekan puku
12.4.2008 LA 13:30	Pekan asunto kuvia	Yö	Int	-	Pekan asunto	Televisio	Matto
12.4.2008 LA 14:00	Pekka pesee naamaa	Yö	Int	Pekka	Pekan wc		
12.4.2008 LA 16:30	Ruokatauko	-	-	-	-	-	-
12.4.2008 LA 17:00	Pekka soittaa pianoa	Yö	Int	Pekka	Makuuhuone	ase	piano
12.4.2008 LA 19:30	Pekka istuu ase kädessä	Yö	Int	Pekka	Pekan olohuone	ase,kello	matto

-----	13.4.2008 SU VARAPÄIVÄ						
19.4.2008 LA 12:00	Minna kävelee, soittaa	Päivä	Int	Minna	"Musiikkiluokka"	piano	
19.4.2008 LA 15:30	Ruokatauko						
19.4.2008 LA 16:30	Pekka tulee luokkaan	Päivä	Int	Pekka ja Minna	"Musiikkiluokka"	ase	Pekan puku
19.4.2008 LA 19:00	Pekka koulun vessassa	Päivä	Int	Pekka	Koulun vessa	ase	
19.4.2008 LA 21:00	Loppukuvia	Päivä	Int	-	Luokka	terotin	

20.4.2008 SU 11:00	Hansu istuu aulassa	Päivä	Int	Hansu,Pekka	Ala-aula	Ase,veri	Hansun takki
20.4.2008 SU 14:30	Hansu makaa,Samuli tule	Päivä	Int	Pekka,Hansu,Sam ul	ala-aulan portaikko	Ase	Samulin puku
20.4.2008 SU 16:30	Ruokatauko	-	-	-	-	-	-
20.4.2008 SU 17:30	Samuli pakenee	Päivä	Int	Samuli, Pekka	alakerta	Ase	Samulin puku
20.4.2008 SU 19:00	Pekka katsoo samulia	Päivä	Int	Samuli, Pekka	Käytävä	Ase	Puvut

LIITE 7: 2 (2)

